

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Tomáš Hrbek

Dovolání v civilním procesu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. dubna 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. dubna 2016

.....

Tomáš Hrbek

Touto cestou bych rád poděkoval prof. JUDr. Aleně Winterové, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za podnětné konzultace, jakož i trpělivost a vstřícnost, se kterými přistupovala k celému vedení mé práce. Také bych chtěl poděkovat své rodině, snoubence a přátelům za veškerou podporu a pomoc při mém studiu, bez níž by nic z toho nebylo možné.

Tomáš Hrbek

Obsah

Úvod	1
1. Opravné prostředky – obecný výklad	2
1.1. Význam opravných prostředků v civilním řízení, hodnotový základ a vůdčí ideje	6
1.2. Cíl dovolání	8
2. Historie a vývoj opravných prostředků v civilním řízení	10
2.1. Nejstarší historie opravných prostředků	10
2.2. Významné momenty vývoje opravných prostředků v civilním řízení na našem území se zřetelem k opravným prostředkům mimořádným	11
2.3. Stručná historie institutu dovolání na našem území	14
2.4. Vývoj institutu dovolání v rámci občanského soudního řádu	15
3. Současná podoba dovolání v civilním řízení	18
3.1. Postavení civilního dovolání v současném českém civilním řízení	18
3.2. Přípustnost dovolání	20
3.2.1. Přípustnost objektivní	20
3.2.2. Přípustnost subjektivní	28
3.3. Povinné zastoupení	29
3.4. Podání dovolání	32
3.4.1. Dovolací lhůta	33
3.4.2. Náležitosti dovolání	35
3.4.3. Dovolací důvod	37
3.5. Řízení o dovolání	40
3.6. Rozhodnutí o dovolání	44
3.7. Dovolání ve zvláštních řízeních soudních	47
4. Budoucnost civilního dovolání v českém právu, výhled k rekodifikaci českého civilního procesu	48
Závěr	50
Seznam použitých zkratk	51
Seznam použité literatury a jiných citovaných zdrojů	52
Resumé	58
Abstract	59
Klíčová slova, název práce v anglickém jazyce	61

Úvod

„Závažným a nesnadným úkolem zákonodárství ... jest prostředky oprávné sobě upravití.“¹ Toto Ottovo tvrzení bylo platné před více než sto lety a zůstává platné dodnes. Závažnost a nesnadnost vhodné a efektivní úpravy opravných prostředků v rámci civilního práva procesního představuje v dnešní době přípravy rekodifikace civilního procesního práva velkou výzvu nejen pro zákonodárce, ale i pro celou odbornou veřejnost.

Cílem této práce je kritické zamyšlení nad institutem dovolání, a to jak z hlediska účinné právní úpravy, tak také aplikační praxe, historického vývoje a doktrinárních poznatků. Dovolání má v našem prostředí relativně dlouhou a bohatou historii a dramaticky se vyvíjí také v poslední době. Je tomu tak pro jeho zvláštní roli, kterou v současném civilním procesu hraje- dovolání je institut balancující v napětí mezi základními hodnotami práva, institutem oprávněně kritizovaným stejně jako nezbytným. Značná proměnlivost dovolání v čase je pro veškeré práce na toto téma velkým přínosem, neboť nám podává praktické poznatky o důsledcích různých variant právní úpravy. Z toho můžou po kritickém zhodnocení čerpat rovněž současné legislativní snahy.

Slovo dovolání v obecné češtině je substantivum odvozené od slovesa „dovolat se“. Jeho významem je 1. dosáhnout cíle voláním, získat spojení 2. domoci se, dosáhnout.² Z toho vychází také jazyk odborný – právnícký, v němž výraz „dovolání“ od dob osvícenského absolutismu označuje opravný prostředek, jehož prostřednictvím se procesní subjekt domáhá svého cíle (práva) u orgánu doposud rozhodujícím orgánům nadřízeného, orgánu vyššího stupně v rámci soudní soustavy. Dovolání také v současném civilním procesu představuje nástroj, jehož prostřednictvím jsou pravomocně rozhodnuté případy předkládány k posouzení nejvyšší soudní stolicí.

1 OTT, E.: *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 1

2 MEJSTRŮK, V. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost : s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*, vydání 3., opravené, Praha: Academia, nakladatelství AV ČR, 2003, s. 68

1. Opravné prostředky – obecný výklad

Cílem řízení před soudy je dospět k rozhodnutí ve věci, které je věcně správné (věcnou správností se rozumí jak správnost skutkových zjištění, tak právního posouzení³), a tak poskytuje spravedlivou ochranu právům. Právě správnost rozhodnutí je jeho kvalita, která nejen u účastníků řízení zakládá důvěru v soudní moc a právo jako takové a tím napomáhá výchově k čestnému plnění právních povinností a úctě k právům jiných osob ve smyslu § 1 občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“⁴). České občanské právo procesní zná řadu institutů, které směřují k dosažení ideálního stavu, ve kterém právní účinky působí pouze správná rozhodnutí, a to jak předcházením vydávání rozhodnutí nesprávných, tak jejich následnou opravou, nahrazením, či odstraněním tam, kde rozhodnuto ve věci vůbec být nemá.

Takovými instituty jsou i opravné prostředky, což jsou v současné civilněprocesní úpravě podání účastníků (příp. též dalších subjektů) řízení, kterými se u soudu domáhají „přezkoumání dřívějšího soudního rozhodnutí, resp. řízení“⁵. To, že rozhodování o osudu soudních rozhodnutí je svěřeno výhradně orgánům moci soudní, vyplývá z principu dělby moci, jehož ústavní základ představuje princip demokratického právního státu vyjádřený v čl. 1 odst. 1 Ústavy.⁶ Skutečnost, že návrh na zahájení opravného řízení je zásadně vázán na vůli účastníka řízení, plně vychází z dispoziční zásady, která je v demokratickém právním řádu příznačná pro sporné civilní řízení (ačkoli zahájení opravného řízení je vázáno na návrh i v případě tzv. zvláštních řízení soudních). Opravné prostředky tak bývají vedle dalších označovány jako dispoziční procesní úkony.⁷ Z uvedeného vyplývá, že opravné řízení není zcela pravidelnou součástí řízení a jeho uskutečnění závisí na spokojenosti subjektů řízení s daným rozhodnutím.

Opravné prostředky lze dělit podle různých kritérií. Za jedno ze základních je považováno dělení na opravné prostředky řádné a mimořádné, tedy dělení podle toho,

³ rozsudek Nejvyššího soudu z 3. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 408/2002

⁴ zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 503

⁶ např. dle nálezu Ústavního soudu z 10. 9. 2009, sp. zn. Pl.ÚS 27/09

⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 74

zda opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí, které již nabylo právní moci či nikoli.⁸

Řádný opravný prostředek představuje dobrodiní možnosti přezkoumání nepravomocného rozhodnutí dané subjektům civilního řízení, které je založeno toliko zákonem (nevychází z ústavního ani mezinárodněprávního požadavku na rozdíl od řádného opravného prostředku v trestních věcech)⁹, ačkoli i v rámci civilního řízení představuje dvojinstančnost „*nezpochybnitelný organizační princip*“¹⁰. Uvedenou dvojinstančností se přitom rozumí situace, kdy „*do právní moci rozhodnutí může účastník řízení zvolit přezkoumání rozhodnutí vydaného soudem první instance vyšší soudní instancí*“¹¹. Vzhledem k principiálnímu charakteru dvojinstančnosti je řádný opravný prostředek v civilním řízení široce přípustný, založený na principu univerzality¹² a jeho důvodnost může spočívat v relativně velkém okruhu vad napadeného rozhodnutí.

Protože existuje veřejný zájem na tom, aby zpravidla nedocházelo k zásahům do pravomocných rozhodnutí, zákonná úprava vychází z přednosti odstranění vad cestou řádného opravného prostředku před uplatňováním nedostatků rozhodnutí, resp. řízení, prostřednictvím opravných prostředků mimořádných. Mimořádné opravné prostředky se tak dostávají do pozice nástrojů ultima ratio, což se odráží v jejich omezené přípustnosti.

Dále lze dělit opravné prostředky podle toho, jaké právní účinky působí jejich užití. Pro řádný opravný prostředek je typické (jak již vyplývá z výše uvedené definice dvojinstančnosti), že jeho včasné podání oprávněnou osobou odkládá právní moc napadeného rozhodnutí, což v praxi znamená, že rozhodnutí po dobu tohoto odložení nevyvolá právní účinky v sobě obsažené.¹³ Tento tzv. suspenzivní (odkládací) účinek opravného prostředku vyplývající ze zákona je z povahy věci typický pouze pro opravný prostředek řádný, protože prostředky mimořádné směřují pouze proti těm rozhodnutím, jejichž právní moc již nastala, a tak požívají z důvodu zájmu na ochraně

⁸ ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilné právo procesné – Základné konanie a správne súdnictvo (3. nezmenené a doplnené vydanie)*. Žilina: EUROKODÉX s. r. o., 2014. s.484

⁹ MOLEK, P.: *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 106

¹⁰ IŠTVÁNEK, F., SPÁČIL, J.: *Quo vadis dvojinstanční zásado. Právní rozhledy*. 2006, č. 20, s. 727 – 730 na s. 727. cit. dle MOLEK, P.: *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 106

¹¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 500

¹² LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s. 205

¹³ HORA, V.: *Československé civilní právo procesní. I. – III. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, díl II., s. 413

právní jistoty zvýšené ochrany. Z praktických důvodů však někdy dochází k odkladu účinků rozhodnutí i v případech, že je opravným prostředkem napadeno rozhodnutí již pravomocné. V případě žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost tak soud může odložit vykonatelnost (možnost vynucení rozhodnutím uložených povinností „*státní mocí nebo pod její kontrolou*“¹⁴) napadeného rozhodnutí, pokud pokládá vyhovění takové žalobě za pravděpodobné. V případě povolení obnovy z logických důvodů dále dochází k odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí právní mocí rozhodnutí o povolení obnovy přímo ze zákona. U dovolání nalézáme v tomto směru úpravu ještě komplexnější. Ačkoli podáním dovolání samotným nedochází k odkladu právní moci ani vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, dovolací soud může za splnění zákonných podmínek svým rozhodnutím takový odklad založit.

Zájem na spravedlivém rozhodnutí o opravném prostředku a na budování důvěry oprávněných osob ve smysl jeho podání ochraňuje také pravidlo, podle kterého o osudu napadeného rozhodnutí zásadně rozhoduje jiný soud (zpravidla vyššího stupně), než který napadené rozhodnutí vydal.¹⁵ Podle toho, jestli se takové pravidlo v úpravě daného opravného prostředku uplatňuje, lze rozeznávat opravné prostředky s devolutivním (odvalovacím) účinkem a bez něj. Devolutivní účinek v současném českém civilním procesu má odvolání s výjimkou případu autoremedury, tedy zvláštního postupu vyřízení odvolání vázaného na splnění zákonných podmínek.¹⁶

Žaloba na obnovu řízení devolutivní účinek nemá, projedná a rozhodne ji zásadně soud, který rozhodoval o věci v prvním stupni. Tato úprava vychází jednak z toho, že i na rozhodnutí po povolení obnovy se uplatní zásada dvojinstančnosti civilního řízení¹⁷, jednak z důvodů obnovy, které nezakládají pochybnost o tom, zda prvoinstanční soud může věc správně rozhodnout. Podobnou úpravu nalézáme také u žaloby pro zmatečnost, o které až na výjimky rozhoduje prvoinstanční soud. Pro nedostatek devolutivního účinku jsou dokonce tyto žaloby podle hlavy druhé části čtvrté o.s.ř. někdy považovány za „jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí“ a nikoli za opravné prostředky.¹⁸ Klíčovou součástí úpravy je však devolutivní účinek v případě dovolání, u

¹⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 290

¹⁵ HORA, V.: *Československé civilní právo procesní. I. – III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, díl III., s. 30

¹⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 521, 522

¹⁷ např. rozsudek Vrchního soudu v Praze z 28. 6. 1994, sp. zn. 6 Cdo 25/94

¹⁸ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. I. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2014, s. 362

něhož je především základním předpokladem pro naplnění účelu dovolání jako nástroje sjednocení výkladu norem. K naplnění tohoto účelu je tedy dovolání nadáno tzv. centralizovaným devolutivním účinkem, který zakládá funkční příslušnost Nejvyššího soudu.

Tři základní koncepce opravných prostředků spočívající v určitých zásadách a pravidlech ohledně rozsahu přezkumné činnosti opravného soudu, rozsahu práv a povinností subjektu usilujícího o přezkum a způsobů rozhodování o podaném prostředku (opravné systémy)¹⁹ představují další možné kritérium dělení opravných prostředků.

Opravným systémem poskytujícím nejširší možnost přezkumu napadeného rozhodnutí je systém apelační, který umožňuje úspěch opravného prostředku v případě vad skutkových i právních a který může vést k rozhodnutí zrušujícím, potvrzujícím i nahrazujícím rozhodnutí napadené. Uvnitř se tento systém dělí na systémy úplné a neúplné apelace, jejichž rozdíl spočívá v možnosti účastníků uplatňovat v opravném řízení tzv. nova. Apelační systém účastníkům přináší možnost opravného řízení, které se svou povahou a možnostmi více či méně blíží řízení v první instanci s relativně vysokou šancí na odstranění vadného rozhodnutí. Proto se apelační systém uplatňuje především u řádných opravných prostředků.

Další opravný systém představuje systém kasační, který umožňuje přezkum rozhodnutí pouze z hlediska právní stránky a rozhodnutí kasačního soudu může napadené rozhodnutí toliko zrušit nebo potvrdit.²⁰ Toto nastavení odpovídá situaci, kdy je napadené rozhodnutí zákonem chráněno např. z důvodu již nastalé právní moci a kdy zákon připouští jeho odstranění jen z omezených důvodů. Z těchto důvodů se kasační systém uplatňoval v úpravě dovolání až do novely o.s.ř. účinné od 1. ledna 2013. V současnosti z kasačního systému v českém civilním právu procesním vychází žaloba pro zmatečnost.²¹

Od účinnosti výše zmíněné novely vychází civilněprocesní dovolání ze systému revizního.²² Revizní systém se podobá kasačnímu v tom, že napadené rozhodnutí podrobuje zkoumání pouze po stránce právní, nabízí však reviznímu soudu širší

¹⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 501

²⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 501, 502

²¹ LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 206

²² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 775

možnosti způsobu rozhodnutí. V rámci revizního systému může totiž dojít nejen k potvrzení či zrušení, ale také k nahrazení napadeného rozhodnutí. Tento opravný systém tak má pro účastníky řízení tu výhodu, že rozhodnutí o revizním prostředku může uspořádat konec řízení a tedy i pro ně nejisté a zatěžující situace, což je plně v souladu s požadavkem rychlosti a hospodárnosti řízení. Na druhou stranu ale změnové rozhodnutí zbavuje v případě dovolání účastníky možnosti dalšího užití opravného prostředku.

Vedle opravných prostředků ve vlastním slova smyslu k odstranění nedostatků soudních rozhodnutí existují také další nástroje procesního práva (někdy nazývané „jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí“²³). Jedná se především o možnost opravy tzv. zjevných nesprávností, doplnění rozhodnutí a opravu odůvodnění. Tyto instituty se od opravných prostředků liší především povahou vad, proti nimž směřují, neboť jimi není možné řešit nedostatky věcné správnosti rozhodnutí²⁴, ačkoli jimi odstraňované nedostatky by také mohly mít velmi vážné následky. Mezi tyto prostředky se po mém soudu nesprávně řadí někdy také odpor²⁵, přestože neslouží k nápravě vadného rozhodnutí. V případě jeho podání totiž ke zrušení platebního rozkazu nedochází na základě jakéhokoli přezkumu, ba ani odůvodnění domnělým či skutečným důvodem nesprávnosti platebního rozkazu.

1.1. Význam opravných prostředků v civilním řízení, hodnotový základ a vůdčí ideje

Vlastním účelem práva jako takového je dobro a spravedlnost v nejširším smyslu.²⁶ Tomu odpovídá také účel občanského práva procesního upravujícího občanské soudní řízení, které má především sloužit jako záruka spravedlnosti a práva podle § 3 o.s.ř. V rámci civilního procesu slouží k ochraně spravedlnosti a práva mimo jiné i opravná řízení, resp. opravné prostředky dané procesním subjektům k zahájení takového řízení.

²³ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 362

²⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 499

²⁵ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 363

²⁶ Srov. *Digesta neboli Pandekty.* První vydání. Překlad Peter Blaho, Jarmila Bartošíková, Michal Skřejpek, Jakub Žytek. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. *Fontes iuris romani.*, s. 125.

Civilní řízení vždy směřuje k vydání rozhodnutí, tj. „výroku soudu, který má závazné právní důsledky stanovené objektivním právem“²⁷. Rozhodnutí vydávaná v civilním řízení však splňují účel ochrany spravedlnosti a práva jen potud, pokud jsou vydávána na základě správně zjištěného skutkového stavu a za aplikace příslušných procesních i hmotněprávních předpisů²⁸. Aplikace právních předpisů by navíc měla splňovat požadavek formální spravedlnosti, jinými slovy právo by mělo posuzovat podobné případy podobně. Vzhledem k náročnosti požadavků, které jsou na soudní rozhodnutí v civilních věcech kladeny, zákon se musí zabývat také případy, kdy jim rozhodnutí zcela nevyhovují. Lze tedy dovést, že primárním účelem opravných prostředků v civilním soudním řízení je zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků řízení ve smyslu § 1 o.s.ř. cestou soudního přezkumu dřívějšího soudního rozhodnutí.

Také v úpravě opravných řízení nalzáme specifické projevy obecných zásad, které se uplatňují v civilním procesu. V opravných řízeních se například plně uplatňuje princip kontradiktornosti, principy veřejnosti, ústnosti a přímosti jsou však omezeny v řízeních o mimořádných opravných prostředcích, v nichž často nebývá vůbec nařizováno jednání. Ačkoli samotná existence možnosti napadat nepravomocná i pravomocná rozhodnutí je sama o sobě v rozporu s požadavkem rychlosti, jenž je projevem zásady hospodárnosti²⁹, uplatňuje se tato zásada i v opravných řízeních (např. v podobě lhůty pro odmítnutí dovolání podle § 243c o.s.ř.). Projevem principu hospodárnosti v opravných řízeních je také institut odkladu vykonatelnosti, resp. právní moci, napadeného rozhodnutí ať již nastávající ze zákona či založený rozhodnutím soudu.

Ve všech opravných řízeních civilního procesního práva se v současnosti uplatňuje princip dispoziční, drobnou výjimku představuje odvolací řízení, kde mohou v některých případech kromě účastníka řízení podat opravný prostředek také další procesní subjekty i proti jeho vůli podle § 203 odst. 2 a 3 o.s.ř. (jedná se hlavně o řízení podle § 8 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z.ř.s.“³⁰) a řízení, do nichž může vstoupit Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových). Na současné

²⁷ WINTEROVÁ, A.: *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 256

²⁸ Srov. LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s. 200.

²⁹ WINTEROVÁ, A.: *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 70

³⁰ zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

podobě odvolání jako opravného prostředku založeného na principu neúplné apelace se projevují také logické důsledky projevů zásady legálního pořádku v řízení v první instanci. Zásady týkající se dokazování uplatňují se v opravných řízeních přiměřeně jeho roli, která je v opravných řízeních většinou omezená.

K uvedenému lze dodat, že modifikace okruhu zásad uplatňujících se jinak v civilním řízení i jejich uplatnění v úpravě opravných prostředků odpovídá jejich povaze, jakožto nástrojů přezkumu rozhodnutí a nikoli nahrazování činnosti soudu první, resp. druhé instance.

1.2. Cíl dovolání

„Cílem každého občanského soudního řízení je dosáhnout věcného řešení právního konfliktu.“³¹ Toto řešení má však pro osoby, jichž se tento konflikt dotýká, cenu jen tehdy, pokud je konečné a autoritativní, tedy pokud nabyde právní moci. Právní moc je vlastností rozhodnutí, která zakládá právní jistotu ohledně jeho účinků bez ohledu na to, zda se jedná o rozhodnutí věcně správné či nikoli. Současná koncepce českého civilního řízení vychází z předpokladu, že záruky a nástroje sloužící správnému zjištění skutkového stavu a správnému právnímu posouzení se mají uplatňovat především do nabytí právní moci daného rozhodnutí. Protože ale „není účelem právní moci, aby vedla k petrifikaci věcně nesprávných rozhodnutí“³², právo umožňuje, aby v případech, kdy se ze závažných důvodů nemohla věcná správnost prosadit před nabytím právní moci rozhodnutí, se tato mohla prosadit i přes právní moc již nastalou (tuto možnost představují instituty žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost).

Výjimku v tomto směru tvoří mimořádný opravný prostředek, který směřuje proti rozhodnutím, jejichž nesprávnost není dána jiným důvodem, než z pohledu Nejvyššího soudu nesprávným posouzením právní otázky při rozhodování v druhé instanci. Tímto prostředkem je dovolání, které představuje možnost prolomení právní moci soudního rozhodnutí s cílem sjednocování judikatury obecných soudů a doplnění ochrany konkrétních soukromých subjektivních práv účastníků řízení (individuální spravedlnosti).³³

³¹ WINTEROVÁ, A.: *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 283

³² DVOŘÁK, B.: *Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 34

³³ Srov. FASCHING, H. W. podle LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s. 218.

Při úvahách o vhodném normativním nastavení podmínek, za nichž má být podané dovolání úspěšné, je třeba se zabývat hodnotami, jež institut dovolání chrání a do nichž zasahuje, jakož i jejich vzájemným poměrem.

Právní jistota plynoucí z právní moci soudního rozhodnutí je vedle spravedlnosti a účelnosti jednou z dominantních hodnot a účelů práva.³⁴ V obecné rovině lze dokonce říci, že zájem na právní jistotě nad ostatními uvedenými zásadně převažuje, neboť je základním prvkem a důsledkem pozitivního práva, skrze který se zájem na obecném blahu (účelnosti) a spravedlnosti mohou uplatňovat.³⁵ V případě konkrétního rozhodnutí je však otázka nadřazenosti právní jistoty nad spravedlností otázkou jejich míry. Proto by neměl každý nedostatek věcné správnosti pravomocného rozhodnutí sám o sobě zakládat možnost do něj zasáhnout.³⁶

Dovolání je v první řadě nástrojem ke sjednocení judikatury v civilních věcech. To se projevuje nejen ve formulaci přípustnosti dovolání (zejména podle prvních tří alternativně stanovených předpokladů přípustnosti podle § 237 o.s.ř.), ale i např. v úpravě dovolacího důvodu a závaznosti právního názoru dovolacího soudu v dalším řízení. Sjednocování judikatury je projevem ochrany hodnoty spravedlnosti ve smyslu prosazování jednotného výkladu a aplikace práva, které naplňuje požadavek rovnosti.³⁷ Vzhledem k tomu, že rozhodnutí Nejvyššího soudu nejsou obecně závazná, je dopad těchto rozhodnutí na rozhodování nižších soudů v jiných věcech pouze nepřímý. Legitimním projevem ochrany spravedlnosti ve výše uvedeném smyslu však je přípustnost dovolání v případě, že se odvolací soud odchýlí od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Cíl dovolání také představuje poskytnutí doplňující záruky individuální spravedlnosti, která je zásadně v civilním soudním řízení v rukách účastníků³⁸. Na základě dovolání tak může dojít k zodpovězení jen těch právních otázek, které mají vliv na věcnou správnost rozhodnutí a které dovolatel sám vymezí (až na výjimky). Dovolací soud by podobně jako zákonodárce měl respektovat i tento účel dovolání mající oporu v samém čl. 1 odst. 1 Ústavy deklarujícím úctu státu k právům jednotlivců.

³⁴ HANUŠ, L. in RADBRUCH, G.: *O napětí mezi účely práva*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 31

³⁵ RADBRUCH, G.: *O napětí mezi účely práva*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 129

³⁶ Srov. STEIN, F. podle DVOŘÁK, B.: *Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 19.

³⁷ RADBRUCH, G.: *O napětí mezi účely práva*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 140

³⁸ podle zásady „vigilantibus iura scripta sunt“

V institutu civilního dovolání dochází vzhledem k výše uvedenému k napětí mezi dvěma základními účely práva, spravedlností a právní jistotou. Jejich konflikt se projevuje především v úpravě přípustnosti dovolání, jež by měla vymezovat případy, kdy zájem na jednotném výkladu a aplikaci práva převažuje nad právní jistotou ohledně účinků pravomocného rozhodnutí, ať už je správné či nikoli. Kontroverzní se z tohoto pohledu jeví přípustnost dovolání podle § 238a o.s.ř., která je u vybraných usnesení odvolacího soudu neomezená.³⁹ Šíře přípustnosti dovolání v těchto případech by spíše odpovídala řádnému opravnému prostředku, který však proti těmto usnesením přípustný není.

2. Historie a vývoj opravných prostředků v civilním řízení

2.1. Nejstarší historie opravných prostředků

Vlastní počátek opravných prostředků můžeme vystopovat až v rámci tzv. *extraordinaria cognitio*, tedy zvláštního druhu římského procesu, který se v období vlády císaře Diokleciána stal výlučnou formou civilního řízení. Možnost opravného prostředku v rámci tohoto druhu procesu se vyvíjela na základě prosazování císařské moci, která si osobovala právo k návrhu rozhodovat o zrušení a případném nahrazení rozsudků. Diokleciánovy reformy založily obecnou možnost podat tzv. apelaci proti rozhodnutí v první i druhé instanci, a tak se na základě devolutivního účinku tohoto opravného prostředku domoci rozhodnutí císařské autority. Vedle toho měla apelace také účinek suspenzivní. Na jejím základě provedla vyšší instance znovu celé řízení za možnosti uvádění nových skutečností.⁴⁰

Smyslem a účelem zavedení opravných prostředků v antickém Římě tedy bylo sjednocení rozhodovací praxe v celé říši podle vůle jejího vládce. Lze tedy říci, že zájem na sjednocování judikatury byl rozhodujícím faktorem pro vznik tohoto institutu, zatímco zájem na ochraně práv v konkrétním případě se projevoval v tehdejší úpravě pouze omezeně.

Po rozpadu Římské říše a se zánikem jejích částí přestalo být římské procesní právo aplikováno státy, podržela si je však pro své účely západní křesťanská církev⁴¹, která uskutečnila recepci římského práva podstatně rychleji, než státní útvary, tj. již ve

³⁹ Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁴⁰ SOMMER, O.: *Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 154, 155

⁴¹ Odtud rčení „*Ecclesia vivit lege romana*“.

12. a 13. století.⁴² Právní řády jednotlivých státních útvarů na půdě středověké Evropy zpravidla neznaly široce využitelné opravné prostředky podobné římskoprávní apelaci, existovala pouze možnost osočení soudu (tzv. falsatio iudicii), které však napadalo spíše soudce, než rozsudek. Rozsudek tak mohl být zrušen pouze pro zlý úmysl soudce spočívající v neprojednání žaloby, nebo vydání nespravedlivého rozsudku. Není proto divu, že tento nepraktický institut, který byl jednak poměrně úzce využitelný a dále přinášel nebezpečí pro podatele osočení spočívající v trestu při neprokázání zlého úmyslu soudce, silně kontrastoval s právně vyspělou římsko-kanonickou hierarchickou apelací užívanou před soudy církevními a byl jí tak záhy postupně vytlačován i v oblasti světského (zejména městského) práva.⁴³

2.2. Významné momenty vývoje opravných prostředků v civilním řízení na našem území se zřetelem k opravným prostředkům mimořádným

Počátek historie opravných prostředků v pravém slova smyslu můžeme v dějinách našeho území vystopovat v období feudalismu v oblasti práva městského, v němž se silně projevoval výše uvedený vliv římsko-kanonického procesu. Proti rozsudkům městských soudů tak bylo možno podat žádost o naučení k vrchnímu právu s devolutivním účinkem do roku 1548, později odvolání k soudu apelačnímu.⁴⁴

Podle obyčejového procesního práva nebylo možné podat opravný prostředek proti rozhodnutí zemského soudu většího ani moravského zemského soudu, což bylo prolomeno až úpravou obsaženou v obnovených zřízeních zemských institutem tzv. revize. Revize tak byla nástrojem uplatnění moci absolutistického panovníka proti doposud svrchované moci zemských soudů, na druhou stranu však představovala určité „právní dobrodiní“ pro subjekty řízení před těmito soudy a jako takové byla i v obnovených zřízeních prezentována. Účelem revize byla ochrana spravedlnosti a byl dán zákaz jejího zneužívání k vytváření průtahů v řízení. Nebyla přípustná např. v případě, že již byla zahájena exekuce, tam, kde dlužník svůj dluh písemně uznal a v bagatelních věcech. Po jejím podání přezkoumala Česká dvorská kancelář její

⁴² URFUS, V.: Historické základy novodobého práva soukromého. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 23 - 26

⁴³ SALTENREICH, R. a kol.: Dějiny evropského kontinentálního práva. 3. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 711

⁴⁴ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 121

přípustnost, o samotné revizi pak rozhodoval panovník na základě šetření provedeného jím jmenovanou komisí.⁴⁵ Od zrušení České dvorské kanceláře r. 1749 přešlo rozhodování o revizích pod Nejvyšší soudní úřad (Die Oberste Justizstelle).⁴⁶ Relativně komplexní úprava revize s řadou prvků příznačných pro konstrukce moderních opravných prostředků tak představuje významný milník historie opravných prostředků na našem území.

Zásadní kapitolou dějin opravných prostředků civilního procesu u nás je bezesporu josefínský obecný soudní řád účinný na našem území od 1. ledna 1781 po více, než sto let. Tento předpis u nás poprvé rozlišuje mezi opravnými prostředky řádnými a mimořádnými. Řádnými opravnými prostředky v civilním řízení byly odvolání a řádná revize (proti rozsudkům druhé instance). Řádnou revizi bylo možno podat pouze v případě, že druhá instance rozhodla rozdílně od první. Oba tyto prostředky měly účinek devolutivní i suspenzivní, v opravném řízení nepřipouštěly uvádění novot, zakládaly zákaz změny k horšímu (*reformatio in peius*). Obsahově se od sebe tyto prostředky v podstatě nelišily.⁴⁷

Obecný soudní řád znal jako mimořádné opravné prostředky proti rozsudku zmateční stížnost podávanou z důvodu absence procesní podmínky nebo porušení zásadního principu (mohla směřovat i proti rozsudku nepravomocnému) a restituční žalobu, jejímž důvodem mohlo být mj. zmeškání roku nebo lhůty či nalezení nových důkazů či skutečností.⁴⁸ Josefínská úprava tak v podstatě vystihla základní důvody, pro něž je také dnes zasahováno do pravomocných rozhodnutí.

K tomuto systému opravných prostředků přidal dvorský dekret z 15. února 1833 ještě tzv. mimo řádné dovolání, které bylo přípustné i proti potvrzujícímu rozsudku druhé instance. Bylo však nepřipustné v bagatelních věcech a z jiného důvodu, než pro „zmatečnost nebo zjevnou nespravedlnost“.⁴⁹

Systém opravných prostředků civilního řízení první Československé republiky podle recipovaných předpisů Rakousko – Uherské monarchie rozlišoval jednak opravné

⁴⁵ KADLECOVÁ, M.: *České a moravské zemské právo procesní v první polovině 17. století*, 1. vydání, Praha: EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2005, s. 140 - 146

⁴⁶ MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 187

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, I.: *Český civilní proces*, Praha: Linde Praha a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, a.s., Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 1997, s. 443

⁴⁸ FIALA, J.: *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*, Praha: Universita Karlova, 1975, s. 40 - 42

⁴⁹ GEŠKOVÁ, K.: *Dovolanie v civilnom procese. I. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 17

prostředky proti rozsudku a proti usnesení, jednak opravné prostředky řádné a mimořádné. Proti prvoinstančnímu rozsudku tak bylo řádným opravným prostředkem odvolání založené na principu neúplné apelace, proti rozsudku druhé instance omezeně přípustné dovolání, v němž se uplatňoval princip revizní.⁵⁰ Mimořádnými opravnými prostředky byly žaloba o obnovu a žaloba pro zmatečnost, které v podstatných rysech předznamenávaly dnešní úpravu, ačkoli přirozeně vykazovaly řadu dílčích odlišností (např. žaloba o obnovu mohla být podána i proti rozsudku doposud nepravomocnému⁵¹).

Institut dovolání v civilním procesu byl na našem území zrušen zároveň se zavedením stížnosti pro porušení zákona jako mimořádného opravného prostředku s účinností zákona o zlidovění soudnictví z roku 1948. Účinností zákona č. 99/1963 Sb. dále došlo k zániku dělení opravných prostředků podle toho, zda směřovaly proti rozsudku či usnesení.

Mimořádnými opravnými prostředky od 1. ledna 1951 byly obnova řízení a stížnost pro porušení zákona. Stížnost pro porušení zákona byla do československého právního řádu zavedena podle sovětské předlohy a svou koncepcí značně vybočovala z dosavadního vývoje opravných prostředků na našem území. V rozporu s obecně uznávanými zásadami civilního soudního řízení se jeví zvláště úprava legitimace k jejímu podání. K jejímu podání totiž nebyl oprávněn účastník řízení, které vyústilo v napadené rozhodnutí, ale generální prokurátor, později též předseda nejvyššího soudu a ministr spravedlnosti. Účastníci řízení tak měli možnost ovlivnit zahájení tohoto opravného řízení pouhým podnětem, na jehož kladné vyřízení nebyl právní nárok.⁵² Tento cizorodý právní institut byl z československého civilního práva procesního odstraněn zákonem č. 519/1991 Sb., což lze vzhledem k výše uvedenému považovat za krok správným směrem.

⁵⁰ SCHELLEOVÁ, I.: *Český civilní proces*, Praha: Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, a.s., Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 1997, s. 443

⁵¹ HORA, V.: *Československé civilní právo procesní. I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s, 2010. díl III. s. 161 - 183

⁵² SCHELLEOVÁ, I.: *Český civilní proces*, Praha: Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, a.s., Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 1997, s. 444

2.3. Stručná historie institutu dovolání na našem území

Dovolání patří mezi tradiční instituty civilního procesu na našem území. První podobu dovolání u nás představuje dovolání podle Obecného soudního řádu z roku 1781, o kterém jsem se pod označením „řádná revize“ zmínil výše jako o řádném opravném prostředku, tedy nástroji značně odlišném od současného pojetí dovolání. Pojem dovolání figuroval také ve spojení „mimo řádné dovolání“, tedy v názvu institutu, který doprovázel řádné dovolání od změny provedené dvorským dekretem z 15. února 1833.

S účinností rekonstrukce civilního procesního práva dne 1. ledna 1898 došlo ke sjednocení úpravy dovolání jako široce přípustného řádného opravného prostředku proti rozsudkům odvolacích soudů. V původní podobě bylo nepřípustné pouze v bagatelních věcech, později došlo k omezení pro případy, kdy odvolací soud rozhodnutí první instance potvrdil. Dovolání bylo v této podobě recipováno první Československou republikou, která jeho přípustnost dále omezila zákonem č. 251/1934 Sb. (zejména zvýšením minimální hodnoty předmětu sporu z 2 000 Kč na 7 000 Kč). Odvolací soud však také mohl v rozsudku dovolání výjimečně připustit u rozhodnutí zásadního významu. Dovolání bylo možné podat z alespoň jednoho ze čtyř důvodů. Ačkoli se tedy jednalo o řádný opravný prostředek, jeho využitelnost v této podobě v praxi byla relativně omezená.

V této podobě došlo na základě zákona o zlidovění soudnictví k odstranění civilně procesního dovolání s účinností od 1. února 1949 z našeho právního řádu do jeho návratu v podobě opravného prostředku mimořádného podle zákona č. 519/1991 Sb. s účinností od 1. ledna 1992, tj. na necelých 43 let.⁵³ Podoba, v jaké tímto způsobem dovolání v občanském soudním řádu postupně nahradilo stížnost pro porušení zákona, tak na jedné straně navazuje na původní tradice československého civilního procesu, na straně druhé zpracovává závěry Doporučení výboru ministrů Rady Evropy „Zásady civilního procesu pro lepší fungování justice“ z roku 1984 (požadavek rychlosti a hospodárnosti řízení se odrazil v založení dovolání jako opravného prostředku mimořádného) a reaguje na nedostatky stížnosti pro porušení zákona

⁵³ SCHELLEOVÁ, I.: *Český civilní proces*, Praha: Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, a.s., Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 1997, s. 473 - 475

(zejména podání mimo dispozici účastníků řízení a poměrně dlouhou lhůtu pro její podání).⁵⁴

2.4. Vývoj institutu dovolání v rámci občanského soudního řádu

Občanský soudní řád, kodex českého civilního procesu byl přijat jako zákon č. 99/1963 Sb. a od 1. ledna 1964 je užíván až do dnešních dnů. Za dobu jeho účinnosti se na něm podepsal jak vývoj občanského práva procesního jako vědního oboru, tak změny faktických politických a společenských poměrů zvláště ve spojitosti s diskontinuitním momentem českých i světových dějin, jakým byl pád komunistických režimů ve střední a východní Evropě. Těchto změn nezůstala ušetřena ani úprava dovolání, která sama bylo do o.s.ř. zařazena až s účinností zákona č. 519/1991 Sb. od 1. ledna 1992.

V podobě, v níž se dovolání do našeho právního řádu vrátilo, byl tento institut upraven poměrně stručně na dvanácti paragrafech hlavy třetí části čtvrté o.s.ř., z nichž většina doznala do dnešních dob podstatných změn (výjimku v tomto směru představuje § 236 o.s.ř. upravující předmět dovolání). Odlišně oproti tomu byla formulována přípustnost dovolání. Původní úprava zakládala přípustnost dovolání jednak v případě tzv. zmatečností, dále v případě diformity rozhodnutí první a druhé instance a konečně také tehdy, pokud rozhodnutí obou instancí byla sice konformní, ale odvolací soud vyslovil přípustnost dovolání proto, že se jednalo o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. Napadení diformního rozhodnutí bylo přípustné již ze zákona, a to jak v případě tzv. otevřené diformity, tj. v případě změny původního rozhodnutí odvolací instancí, tak v případě diformity skryté, tedy když došlo k potvrzujícímu rozhodnutí odvolacího soudu jen proto, že byl soud první instance ve svém rozhodování vázán právním názorem soudu vyššího po již proběhlém odvolacím řízení. Už v původní podobě bylo dovolání nepřípustné v rodinněprávních věcech s výjimkami, které zná právní úprava v podstatě dodnes. Dovolání původně nebylo omezeno v bagatelních věcech, poměrně široká skupina usnesení byla však vždy z přezkumu v rámci dovolání vyloučena. Lhůta k podání dovolání původně činila pouhý měsíc od právní moci napadeného rozhodnutí. Původní úprava také obsahovala povinnost

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

zastoupení osobou s vysokoškolským právnickým vzděláním, pokud je sám dovolatel neměl. Dovolání se mohlo opírat o některý z celkem čtyř důvodů, kterými byly zmatečnost, rozhodnutí na základě skutkových zjištění bez opory v provedeném dokazování v podstatné části, jiná vada řízení mající za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a konečně nesprávné právní posouzení věci, tedy důvod, který je v současné úpravě důvodem jediným možným. Zásadně se nařizovalo k rozhodnutí o dovolání jednání, což ovšem neplatilo v případě zmatečnosti a vad řízení jako dovolacích důvodů. Pokud dovolání napadalo usnesení, jednání se nikdy nenařizovalo. Dovolání v této podobě vycházelo z kasačního opravného systému, což pro ně zůstalo příznačné po více než dvacet let.

Do tzv. velké novely o.s.ř., která byla provedena účinností zákona č. 30/2000 Sb., došlo v úpravě civilního řízení k několika dílčím novelizacím, z nichž se především zákon č. 238/1995 Sb. dotkl také úpravy dovolání. Podstatných změn doznala především úprava jeho přípustnosti. Přípustnost dovolání v případě konformního rozhodnutí soudů obou instancí byla dále vázána na vyslovení soudem odvolacím, ale v případě, že její vyslovení včas navrhl účastník řízení a nebylo mu vyhověno, mohl z důvodu zásadního významu napadeného rozhodnutí po právní stránce dovolání připustit dovolací soud. Relativně brzy byla upravena rovněž funkční příslušnost k rozhodování o dovoláních ve prospěch Nejvyššího soudu.

Dnem 1. ledna 2001 nabyl účinnosti zákon č. 30/2000 Sb. novelizující občanský soudní řád, který výraznějším způsobem ovlivnil podobu základních rysů civilního dovolání až do účinnosti jeho další významné proměny, dne 1. ledna 2013, tj. na více než deset let. Nové podoby nabyla úprava přípustnosti dovolání, která byla omezena v důsledku zavedení žaloby pro zmatečnost, jejíž úprava přípustnosti přirozeně přejala právě případy zvlášť závažných procesních pochybení.

Do poslední výrazné změny civilněprocesního dovolání provedené zákonem č. 404/2012 Sb. a nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 se rozlišovalo mezi tzv. nárokovým a nenárokovým dovoláním na základě úpravy jejich přípustnosti.⁵⁵ Úprava nenárokového dovolání v případě konformních rozsudků první i druhé instance vycházela z výše zmíněného postupu, kdy přípustnost dovolání mohl založit odvolací soud. V této době však bylo uvážení, zda rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, plně svěřeno dovolacímu soudu. Jako případy rozhodnutí se zásadním

⁵⁵ K tomu více viz MOLEK, P.: *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 106 – 112.

významem po právní stránce byly demonstrativně uvedeny nejednotná judikatura odvolacích soudů v dané věci a situace, kdy má být již posouzená otázka posouzena jinak (tato formulace částečně se odrážející i v současné úpravě přípustnosti dovolání podle § 237 o.s.ř. vychází ze sjednocovacího účelu dovolání). Judikatura i doktrína se však ustálily v názoru, že zásadním významem po právní stránce je míněn i význam z hlediska rozhodnutí v konkrétní věci⁵⁶, což lze vzhledem k demokratickému charakteru institutu dovolání považovat za správné.

Touto „velkou novelou“ došlo také k zúžení uplatnitelných odvolacích důvodů. Dále se tehdejší úprava od dnešní lišila možností odmítnutí dovolání pro zjevnou bezdůvodnost v případě obou typů diformity, tedy umožnit dovolacímu soudu, aby se nezabýval v meritu dovoláním, které nemá na první pohled naději na úspěch.⁵⁷

Během vývoje mezi léty 2001 a 2012 docházelo pouze k dílčím novelám v úpravě civilního dovolání. Další značnou proměnu tohoto institutu přinesl až Ústavní soud⁵⁸, který k 1. lednu 2013 zrušil ustanovení o.s.ř. o tzv. nenárokovém dovolání pro jeho neurčitost a nepředvídatelnost a tedy pro rozpor se principem právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy. Reakcí legislativy na tento nálezn byl zákon č. 404/2012 Sb., který až na drobné výjimky vyplývající z rekonstrukce hmotného práva a z vyčlenění úpravy některých druhů řízení do zvláštního předpisu změnil hlavu třetí části čtvrté o.s.ř. do dnešní podoby. Ke změně provedené tímto předpisem lze říci, že relativně nově upravila a tím i rozšířila přípustnost dovolání. Další výraznější změny představuje ponechání jediného z původních odvolacích důvodů a založení možnosti odkladu také právní moci vedle vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Zásadní změnou v rozhodování o dovolání je zavedení revizního opravného systému namísto kasačního.⁵⁹ Provedené změny lze hodnotit i přes dále uvedené výhrady převážně pozitivně pro zjednodušení a zobecnění úpravy a její účelnější podřízení cílům dovolání.

⁵⁶ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006, s.1237 - 1248

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁵⁸ nálezn Ústavního soudu z 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

3. Současná podoba dovolání v civilním řízení

3.1. Postavení civilního dovolání v současném českém civilním řízení

Z účinné úpravy civilního dovolání lze usoudit na zvláštní postavení, které v civilním řízení zaujímá. Toto postavení dané vlastní normativní úpravou i jejím systematickým zařazením na konci hlavy třetí části čtvrté o.s.ř. odpovídá výše zmíněnému dvojímu účelu dovolání.

Jako mimořádný opravný prostředek dovolání má přirozenou vazbu na institut právní moci a na institut odvolání vzhledem ke skutečnosti, že může směřovat jen proti rozhodnutím instance druhé, protože bývá i dnes dovolání často veřejností pokládáno za třetí instanci, ačkoli jí v současné podobě není. K tomu přispívá i obligatorní poučení o možnosti podat dovolání v rozhodnutích odvolací instance jako o jediném z mimořádných opravných prostředků.⁶⁰ Pouhý fakt, že dovolání směřuje proti pravomocnému rozhodnutí, nijak neomezuje účastníky v úvahách, zda je podají či nikoli, a tak sám o sobě nepodtrhuje skutečnou mimořádnost tohoto opravného prostředku.⁶¹ Tomu odpovídá také skutečnost, že za rok 2015 bylo ve věcech občanských a obchodních podáno celkem 5757 dovolání.⁶²

Zvláštní pozornost si zaslouží vztah dovolání a ostatních dvou mimořádných civilněprocesních opravných prostředků.⁶³ Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost se od dovolání odlišují poměrně úzce vymezenou přípustností danou jejich vlastními specifickými účely. Protože neslouží instančnímu postupu ani sjednocování rozhodovací praxe, nemají na rozdíl od odvolání a dovolání devolutivní účinek.

Vztah obnovy řízení a dovolání je poněkud slabší, protože každý z těchto prostředků zpravidla směřuje do zcela jiné situace. Ačkoli tedy mohou být oba prostředky přípustné souběžně, budou takové případy méně časté, protože zatímco se dovolání zaměřuje na napravení právního posouzení případu, žaloba na obnovu směřuje

⁶⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 274

⁶¹ GEŠKOVÁ, K.: *Dovolanie v civilnom procese. 1. vydanie.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 9 - 11

⁶² statistika za rok 2015 Nejvyššího soudu ČR dostupná ke dni 19. 2. 2016 také na: [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/1dde8bb967be799ac1257edc00243954/\\$FILE/rok%202015.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/1dde8bb967be799ac1257edc00243954/$FILE/rok%202015.pdf)

⁶³ Přikláním se k názoru, že i žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost jsou v současné úpravě také mimořádnými opravnými prostředky, byť specifické povahy. Odlišně viz SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 362.

k odstranění nedostatků skutkových zjištění a tím i do poněkud odlišných situací.⁶⁴ Toto tvrzení podporuje jak samotná dikce § 230 odst. 2 o.s.ř., který říká, že není třeba vyčerpat dovolání jako opravný prostředek před užitím žaloby na obnovu řízení vycházející též z odlišného cíle obou prostředků, tak také judikatura zdůrazňující různost jejich zaměření.⁶⁵

Žaloba pro zmatečnost bude v praxi častěji přípustná souběžně s dovoláním, protože důvody zmatečnosti mohou často souviset s vyřešením otázky hmotného nebo procesního práva ve smyslu § 237 o.s.ř.. Situace, kdy je proti témuž rozhodnutí podán vedle dovolání také další (případně oba další) mimořádný opravný prostředek, je řešena jednotně v § 235b odst. 3 o.s.ř. ve prospěch rozhodnutí o dovolání. V takové situaci bude do rozhodnutí dovolacího soudu řízení o žalobě přerušeno, což jednak reflektuje relativně širší přípustnost dovolání, jednak dává prostor zájmu na sjednocování judikatury, který se prosazuje jen v institutu dovolání.

Rozhodnutí v soukromoprávní věci včetně rozhodnutí o dovolání podle o.s.ř. mohou být napadena také ústavní stížností, tedy „*specifickým prostředkem k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod*“.⁶⁶ Někdejší problematický vztah mezi tzv. nenárokovým dovoláním a přípustností ústavní stížnosti spočívající v otázce, zda přípustnost ústavní stížnosti vyžaduje vyčerpání možnosti podání takového dovolání, byl odstraněn zákonem č. 83/2004 Sb., který v tomto směru problematickou situaci vyřešil.⁶⁷ Podle současné úpravy platí, že je podání dovolání podmínkou přípustnosti ústavní stížnosti pouze tam, kde je dovolání jako nástroj k ochraně práva přípustné. Kde přípustnost prostředku záleží na úvaze rozhodujícího orgánu, běží podle § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu lhůta pro podání ústavní stížnosti od doručení odmítnutí takového prostředku, čímž se předchází nebezpečí odmítnutí spravedlnosti, jež doprovázelo předešlou úpravu.⁶⁸ Současný stav tak lépe odráží specifické účely, jimž dovolání a ústavní stížnost slouží, a plně respektuje odlišnost těchto institutů.

Výše uvedené lze shrnout tak, že postavení dovolání v řízení před civilními soudy je nezastupitelné zvláště pro jím chráněné hodnoty a způsob jejich ochrany. Relativně

⁶⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 545

⁶⁵ např. usnesení Nejvyššího soudu z 31. 10. 2002, sp. zn. 20 Cdo 869/2002

⁶⁶ ŠIMÍČEK, V.: *Ústavní stížnost, 3. aktualizované a přepracované vydání.* Praha: Linde Praha, a. s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2005, s. 76

⁶⁷ MOLEK, P.: *Právo na spravedlivý proces.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 106 - 112

⁶⁸ ŠIMÍČEK, V.: *Ústavní stížnost, 3. aktualizované a přepracované vydání.* Praha: Linde Praha, a. s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2005, s. 127 - 134

vhodným způsobem tak doplňuje soustavu opravných prostředků řízení ve věcech občanskoprávních a tím napomáhá uplatňování práva na soudní a jinou ochranu ve smyslu hlavy páté Listiny základních práv a svobod.

3.2. Přípustnost dovolání

Ze skutečnosti, že dovolání je v současné podobě konstruováno jako opravný prostředek mimořádný, vyplývá, že jeho přípustnost má být relativně omezená z důvodu zájmu na respektování materiální právní moci soudních rozhodnutí. Oproti řádnému opravnému prostředku vycházejícímu z principu univerzality tak možnost podat dovolání představuje výjimku vázanou na zákonem vymezené případy, kdy je možné zpochybnit budoucnost pravomocného rozhodnutí. S tímto vědomím je třeba také přistupovat k výkladu norem upravujících přípustnost dovolání.^{69 70}

Teorie obvykle rozděluje podmínky přípustnosti opravného prostředku na podmínky objektivní (týkající se napadeného rozhodnutí a lhůty pro jeho podání) a podmínky subjektivní (týkající se osoby oprávněné k podání opravného prostředku).⁷¹ V zákoně je však jako přípustnost nadepsána pouze přípustnost objektivní (§ 236 – 239 o.s.ř.), přípustnost subjektivní je upravena v § 240 o.s.ř. pod rubrikou „Podání dovolání“, který také upravuje lhůtu pro podání. Nedostatek splnění podmínky přípustnosti objektivní i subjektivní ale vede ke shodnému následku, tj. odmítnutí dovolání podle § 243c o.s.ř.

3.2.1. Přípustnost objektivní

Základní charakteristikou dovolání v současném českém občanském právu procesním je, že se jedná o opravný prostředek mimořádný, tedy prostředek, který „je přípustný proti pravomocnému rozhodnutí“⁷². Pravomocným rozhodnutím je podle § 159 o.s.ř. každé takové, které bylo doručeno a jež nelze napadnout odvoláním. Podle § 236 odst. 1 o.s.ř. ale může dovolání směřovat pouze proti tzv. způsobilému předmětu

⁶⁹ K zásadě „singularia non sunt extendenda“ (výjimky se mají vykládat restriktivně) viz WINTR, J.: *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013, s. 165, 166.

⁷⁰ Srov. např. náleží Ústavního soudu z 19. 2. 2013, sp. zn. III. ÚS 1526/12.

⁷¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015, s. 532 - 536

⁷² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015, s. 503

dovolání⁷³, tj. pravomocnému rozhodnutí soudu odvolacího (vydanému v řízení o odvolání), takže může být dovoláním napaden pouze rozsudek nebo usnesení vydané krajským či vrchním soudem podle § 10 o.s.ř. a to pouze v daném řízení (nikoli tedy v případě, že tyto soudy rozhodují jako soudy nadřízené).⁷⁴ Přípustnost dovolání je tak vždy vyloučena v případě, že z jakéhokoli důvodu nedojde k řízení odvolacímu. Případy, kdy je dovoláním napadáno rozhodnutí vydané v první instanci, ale praxe posuzuje jako neodstranitelný nedostatek podmínky řízení⁷⁵ a v takových případech dochází k zastavení odvolacího řízení podle § 104 odst. 1 o.s.ř. (dikce § 243c o.s.ř. neposkytuje odvolacímu soudu možnost odmítnutí takového dovolání, správnou alternativou uvedeného postupu by mohlo být pouze jiné posouzení podaného dovolání podle jeho obsahu podle § 41 odst. 2 o.s.ř. a jeho odeslání příslušnému orgánu⁷⁶).

Podobným způsobem jsou řešeny i situace, kdy již neexistuje napadané rozhodnutí odvolacího soudu logicky představující základní podmínku odvolacího řízení.⁷⁷ Dovolání podobně jako ostatní opravné prostředky primárně směřuje na správnost výrokové části rozhodnutí, a tak je možné napadat důvody rozhodnutí pouze ve spojení s napadením některého jeho výroku. Každé soudní rozhodnutí, proti němuž je dovolání přípustné, má podle zákona obsahovat také poučení o možnosti jeho podání. Pokud je toto poučení chybné v tom smyslu, že proti danému rozhodnutí dovolání ve skutečnosti přípustné není, nemůže tato skutečnost založit jeho přípustnost, neboť přípustnost dovolání může být založena pouze výslovným ustanovením zákona.⁷⁸

Ustanovením zákona obecně zakládajícím přípustnost dovolání je § 237 o.s.ř. Ten stanoví, že dovolání je přípustné zásadně proti každému rozhodnutí za kumulativního splnění podmínek právní moci a druhoinstančnosti rozhodnutí, podmínky, že se daným rozhodnutím odvolací řízení končí a že je závislé na vyřešení právní otázky (dovolání je nepřípustné, opírá-li se jeho přípustnost o právní otázku, na níž napadené rozhodnutí není závislé⁷⁹) za jedné z dále taxativně uvedených situací spojených s reálným či hypotetickým narušením jistoty ohledně výkladu právní normy.⁸⁰ Pro přípustnost tak

⁷³ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 406

⁷⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 731

⁷⁵ usnesení Nejvyššího soudu z 27. 11. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3093/2011

⁷⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 731

⁷⁷ usnesení Nejvyššího soudu z 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1539/2004

⁷⁸ usnesení Nejvyššího soudu z 22. 2. 2012, sp. zn. 32 Cdo 25/2012

⁷⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97.

⁸⁰ usnesení Nejvyššího soudu z 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

není podle tohoto ustanovení rozhodná forma napadaného rozhodnutí. Rozhodnutím končícím odvolací řízení může být odmítnutí odvolání, zastavení odvolacího řízení, potvrzení prvoinstančního rozhodnutí i jeho změna. Odvolací řízení je také skončeno kasačním rozhodnutím odvolacího soudu a to jak s vrácením první instanci, tak s postoupením příslušnému soudu nebo orgánu s příslušnou pravomocí, zastavením řízení či přikázáním jinému senátu či soudu.⁸¹ Podle výkladu Nejvyššího soudu je takto dovolání přípustné také proti akcesorickým výrokům obsaženým v rozhodnutí, jímž se odvolací řízení končí, jako je např. výrok o náhradě nákladů řízení.⁸²

První ze čtyř alternativně stanovených podmínek zakládajících přípustnost dovolání podle § 237 o.s.ř. je, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Tato podmínka tak směřuje do situací, kdy už je právní otázka dostatečně vyjasněna judikaturou Nejvyššího soudu, avšak soud druhé instance to ve svém rozhodnutí nerespektoval (dle výkladu Nejvyššího soudu musí dovolatel u tohoto důvodu přípustnosti uvést, ve kterém konkrétním rozhodnutí dospěl odvolací soud k odlišnému názoru⁸³).

Vzhledem k tomu, že soudci při svém rozhodování obecně nejsou vázáni názorem soudů vyššího stupně a to ani soudu nejvyššího, ale jen zákonem a mezinárodní smlouvou ve smyslu čl. 95 Ústavy, resp. také svým nejlepším vědomím a svědomím při výkladu norem podle § 79 zákona o soudech a soudcích (dále jen „z.s.s.“⁸⁴) může k takovému nesouladu běžně docházet v souladu s právem. Úloha Nejvyššího soudu spočívající ve sjednocování rozhodovací praxe obecných soudů ale vyžaduje, aby jeho výklad právních norem nepůsobil na soudy nižšího stupně jen vlastní přesvědčivostí či autoritou (ačkoli tyto vlastnosti rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou rovněž podstatné pro „dobrovolné“ následování jeho právních názorů obecnými soudy), ale aby se jeho výklad mohl oproti odlišným prosadit také závazným způsobem v konkrétní věci. Tento způsob prosazování názorů Nejvyššího soudu je však dán k dispozici účastníkům řízení, což je v souladu s principem úcty k právům a svobodám člověka a občana podle čl. 1 odst. 1 Ústavy i s judikaturou Ústavního soudu.⁸⁵ Pokud jsou tedy účastníci řízení spokojeni s rozhodnutím druhé instance, které vychází z právního názoru odlišného od

⁸¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 734

⁸² usnesení Nejvyššího soudu z 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

⁸³ usnesení Nejvyššího soudu z 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013

⁸⁴ zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ náleží Ústavního soudu z 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05

názoru Nejvyššího soudu, nelze žádným způsobem v daném případě vynutit sjednocení judikatury proti jejich vůli.

Dovolání je za splnění ostatních podmínek přípustné také tehdy, když dosud nebyla právní otázka, na níž napadené rozhodnutí závisí, v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Platná úprava tak připouští dovolání i v případě, že nejsou žádné objektivní pochybnosti o výkladu normy; tj. také tehdy, pokud je výklad dané otázky všech nižších soudů stejný a neexistuje nejednotnost rozhodovací praxe. Zákon ale i tak dává účastníkům řízení možnost domáhat se změny svého pravomocného rozhodnutí a Nejvyššímu soudu možnost vyjádřit se k jím doposud neřešené otázce bez ohledu na míru nejasností, které je doprovázejí. Tento případ přípustnosti dovolání tak nyní, tj. dvě léta od účinnosti rekodifikace občanského hmotného práva a za situace, kdy občanský soudní řád byl za posledních pět let novelizován v průměru více než sedmi zákony ročně, zakládá přípustnost dovolání poměrně široce, což přispívá ke stále narůstajícímu počtu podaných dovolání v posledních letech.^{86 87}

Dále může být dovolání přípustné tehdy, pokud právní otázka, na níž napadené rozhodnutí závisí, už sice dovolacím soudem v jeho rozhodovací činnosti řešena byla, ale jeho vlastní rozhodování je v ní nejednotné. Dovolací soud je zde zákonem veden, aby poskytl o dané otázce jednoznačný závěr, protože situace více různých výkladů nejvyšší autority obecné soudní soustavy působí silně negativně na právní jistotu adresátů právních norem. Nejvyšší soud v praxi u této podmínky přípustnosti vyžaduje, aby dovolatel přímo uvedl, která jeho konkrétní rozhodnutí považuje v tomto směru za rozporná (nepostačuje citace částí neoznačených rozhodnutí).⁸⁸ Situace, kdy sám Nejvyšší soud při opakovaném řešení téže právní otázky dospěje k rozdílným závěrům (ať prostřednictvím jednoho či více senátů), je upravena v § 20 z.s.s. tak, že má dojít k postoupení věci velkému senátu Nejvyššího soudu (v případě otázek hmotného práva a otázek procesního práva zásadního významu). Toto pravidlo však nedokáže nežádoucí situaci nejednotné judikatury zcela zabránit.

Poslední alternativní podmínku přípustnosti dovolání podle § 237 o.s.ř. představuje situace, kdy má být právní otázka, na níž je napadené rozhodnutí závislé, dovolacím soudem vyřešena jinak. Tato podmínka tak zakládá přípustnost dovolání i v situacích,

⁸⁶ Srov. LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s. 217, 218.

⁸⁷ Srov. statistiky Nejvyššího soudu dostupné ke dni 31. 3. 2016 také na http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new%5Cns_web.nsf/Edit/Rozhodovacinnost~Statistiky?Open&area=Rozhodovac%C3%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Statistiky&lng= .

⁸⁸ usnesení Nejvyššího soudu z 2. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3159/2014

kdy již existuje ustálená judikatura Nejvyššího soudu k dané otázce a kdy byla tato respektována soudem odvolacím. Pokud dovolací soud připustí dovolání z tohoto důvodu, zdá se, že vlastně předjímá věcné rozhodnutí o dovolání, leda by po meritorním přezkoumání věci dospěl k názoru, že se posouzení právní otázky změnit nemá, nebo jen takovým způsobem, který nesměřuje k jinému rozhodnutí ve věci. Na rozdíl od ostatních podmínek stanovených alternativně k této je zde dán prostor pro úvahu dovolacího soudu (ostatní jsou určeny pomocí objektivních skutečností), která nemá zákonem stanovené meze.⁸⁹ Nejvyšší soud je tak ve svých úvahách o potřebě změny výkladu právních norem vázán jen požadavkem na nevytváření nedůvodných rozdílů v rozhodování a zájmem na ochraně právní jistoty adresátů norem, kteří se spoléhají na jejich ustálený výklad.⁹⁰ Dovolací soud ve své praxi vyžaduje, aby dovolatel uplatňující tento důvod přípustnosti v dovolání označil řešení otázky, od něhož se má Nejvyšší soud novým rozhodnutím odchýlit.⁹¹

Pokud dovolatel tvrdí přípustnost svého dovolání podle § 237 o.s.ř., musí v souladu s výše uvedeným zásadně odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu, z nichž přípustnost vyvozuje (není-li založena absencí jeho judikatury). V případě, že je v dovolání důvod přípustnosti podle § 237 o.s.ř. vymezen dostatečně jasně, lze se ztotožnit s názorem⁹², že by odmítnutí pro neoznačení konkrétního rozhodnutí dovolacího soudu bylo nepřípustným formalismem porušujícím právo dovolatele na spravedlivý proces.⁹³ Podle zákona je totiž povinností dovolatele v dovolání tvrdit, v čem spatřuje splnění předpokladů jeho přípustnosti bez dalšího. Dovolací soud ale tímto dovolatelovým tvrzením není při posuzování přípustnosti vázán⁹⁴, což také svědčí názoru, že k posuzování toho, zda dovolatel splnil svou povinnost ohledně tvrzení důvodu přípustnosti dovolání, je třeba přistupovat méně formalisticky.

Ohledně formulace přípustnosti dovolání uvedené v § 237 o.s.ř. lze shrnout, že je relativně široká a příliš tak nepřispívá k cíli, k němuž (mimo jiné) byla do občanského soudního řádu zavedena, tj. ke snížení zatížení Nejvyššího soudu spočívajícího ve

⁸⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 736

⁹⁰ WINTR, J.: *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013, s. 141 - 143

⁹¹ usnesení Nejvyššího soudu z 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013

⁹² LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 223

⁹³ Srov. nález Ústavního soudu z 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 2447/13.

⁹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 737

vyřizování četných dovolání.⁹⁵ Jako taková sice může podporovat sjednocující funkci dovolání, to ovšem jen za předpokladu, že množství přípustných dovolání Nejvyšší soud zcela neparalyzuje.

Občanský soudní řád v § 238 dále upravuje výjimky z objektivní přípustnosti dovolání, jak je formulována v předchozím ustanovení. Jedná se o případy, v nichž zájem na konečnosti (resp. právní moci) rozhodnutí druhé instance převažuje nad zájmem na sjednocování judikatury obecných soudů, a to hlavně vzhledem k potřebě rychlého definitivního vyřízení věci nebo jejímu menšímu významu.

První skupinu vyloučenou z přezkumu dovolacího soudu představují rozhodnutí ve věcech rodinného práva, tj. podle části druhé občanského zákoníku (dále jen „o.z.“⁹⁶), o nichž se vede řízení podle o.s.ř. a nejde-li o věci manželského majetkového práva. Manželským majetkovým právem se podle rubriky občanského zákoníku rozumí úprava mezi § 708 a § 753 o.z., tedy úprava společného jmění manželů a jejich bydlení. Společně s § 30 z.ř.s. tato úprava vytváří stav, kdy dovolání v rodinněprávních věcech je zásadně nepřipustné, ačkoli oba předpisy znají z tohoto pravidla výjimky. Omezení přípustnosti dovolání v těchto věcech je zakotveno v české úpravě od obnovení institutu dovolání k 1. lednu 1992 s odůvodněním, že „v převážné většině rozhodnutí ve věcech rodinného práva by bylo nepřiměřené, aby bylo připuštěno dovolání.“⁹⁷ Zmiňovanou nepřiměřenost můžeme spatřovat vzhledem k zájmu na rychlosti definitivního vyřešení těchto věcí vycházejícímu z jejich citlivé povahy.

Ze stejného důvodu bylo později do zákona vloženo omezení dovolání ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství. Ačkoli institut registrovaného partnerství byl do českého právního řádu zaveden již k 1. červenci 2006, přípustnost dovolání v těchto věcech byla vyloučena až od 1. ledna 2013. Podobně jako v rodinněprávních věcech došlo účinností z.ř.s. k rozdělení úpravy řízení i ve věcech registrovaného partnerství mezi tento zákon a občanský soudní řád. V těchto věcech však ani jeden procesní předpis nevytváří výjimky, ve kterých by bylo dovolání přípustné (případy, kdy je dovolání v rodinněprávních věcech přípustné, se registrovaného partnerství podle hmotněprávní úpravy netýkají).⁹⁸

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁹⁶ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

⁹⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 740

Podle § 238 odst. 1 písm. c) o.s.ř. je dovolání dále nepřipustné v tzv. bagatelních věcech, tedy proti výrokům rozhodnutí, kterými bylo rozhodnuto o peněžitém plnění v hodnotě nepřevyšující 50 000 Kč. Smyslem této úpravy je nezatěžovat Nejvyšší soud méně významnými případy, byť i jejich vyřešení by mohlo sloužit sjednocovacímu účelu dovolání.⁹⁹ K hodnotě plnění se z tohoto hlediska nepřihlíží ve věcech vztahů pracovněprávních a vzniklých ze spotřebitelských smluv. Tento případ nepřipustnosti se tak týká situace, která je určena jednak specifikací plnění, o němž bylo rozhodnuto, jednak povahou právního vztahu, z něhož takové plnění vyplývá.

Hranice ceny předmětu řízení se týká pouze plnění peněžitého, pokud se rozhodnutím např. ukládá vydání věci, je její hodnota vzhledem k přípustnosti dovolání vůči takovému rozhodnutí právně irelevantní. Pokud bylo rozhodnuto o více nárocích se samostatným skutkovým základem, dovolací soud posuzuje přípustnost dovolání u každého nároku zvlášť (výše různých nároků se nescítají).¹⁰⁰ Pokud dojde k tzv. štěpení práva¹⁰¹, resp. štěpení uplatněného nároku, z hlediska přípustnosti dovolání je rozhodující výše, do níž je dovolání podáno a nikoli částka, o níž bylo celkově rozhodnuto.¹⁰² Zákon stanoví, že se pro tento účel nepřihlíží k příslušenství pohledávky (ve smyslu § 513 o.z.).

V zákoně jsou dále upraveny situace, kdy bylo výrokem rozhodnuto o opakujícím se plnění ne vyšším než 50 000 Kč. Pokud je známa celková výše peněžního plnění, která má být v součtu zaplácena, vychází se zásadně při posuzování přípustnosti právě z celkového součtu. Pokud tuto částku v daný okamžik určit nelze, tedy pokud se plnění má opakovat po dobu neurčitou, dobu života nebo po dobu delší pěti let, vychází se při posuzování přípustnosti dovolání z pětinasobku výše ročního plnění. Oproti předchozí úpravě, která podobné pravidlo neobsahovala a v praxi tak docházelo ke sčítání pouze v případě určitého počtu opakujících se plnění (nebylo-li možné určit celkový součet plnění, bylo dovolání přípustné vždy¹⁰³), tak současný stav přísněji aplikuje kritérium minimální výše plnění i na situace, kdy nezbývá než vycházet z odhadu zákona o trvanlivosti závazků na předem neznámou dobu.

⁹⁹ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 174

¹⁰⁰ usnesení Nejvyššího soudu z 31. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1097/2004

¹⁰¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015, s. 521

¹⁰² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 741

¹⁰³ rozsudek Nejvyššího soudu z 18. 1. 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005

Omezení přípustnosti dovolání v bagatelních věcech se nepoužije ve věcech vyplývajících z pracovních vztahů a vztahů vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Výjimečná přípustnost dovolání v bagatelních pracovněprávních a spotřebitelských věcech se ale neuplatní na výrok o náhradě nákladů takových řízení.¹⁰⁴

Dovolání je nepřipustné také ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce podle § 266 o.s.ř. Zákon totiž předpokládá, že takové rozhodnutí bude působit jen po dobu trvání určité přechodné situace, nebo do očekávaného zastavení výkonu rozhodnutí, takže by rozhodnutí o dovolání nemělo zpravidla pro účastníky význam.

Dalším výjimku z věcné přípustnosti dovolání představují usnesení odvolacího soudu, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 o.s.ř., tj. usnesení o odmítnutí odvolání, zastavení odvolacího řízení a usnesení potvrzující či měnící rozhodnutí první instance o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost. Zákonodárce byl v tomto případě zřejmě veden snahou odlehčit Nejvyššímu soudu ve věcech, které nemají značný potenciál činit v praxi větší problémy. Proto je oprava těchto pravomocných rozhodnutí za současné úpravy možná jen tehdy, trpí-li některou ze zmatečnostních vad.

Dovolání dále není přípustné proti některým dalším méně významným usnesením, jako je rozhodnutí o předběžném či pořádkovém opatření, o znalečném a tlumočném. Usnesení o předběžném opatření je navíc pouze dočasné povahy, takže jeho přezkum dovolacím soudem by měl jen velice omezený význam.

Poslední výjimkou uvedenou ve výčtovém ustanovení § 238 odst. 1 o.s.ř. je meritorní rozhodnutí o žalobě z rušené držby. Zákonodárce tím, že proti tomuto usnesení nepřipouští žádný z mimořádných opravných prostředků, podtrhuje zatímní charakter ochrany držby oproti petitorní ochraně práva.¹⁰⁵

Vedle těchto výjimečných případů, kdy dovolání není přípustné proti rozhodnutím odvolacího soudu, jimiž se řízení končí, zná zákon také výjimky opačné, tedy případy, kdy je dovolání přípustné i proti jiným rozhodnutím. Tyto výjimky uvedené v § 238a o.s.ř. představují procesní usnesení, která soud vydává v průběhu odvolacího řízení a jsou svou povahou nejzávažnější (existuje tedy zájem na posouzení jejich správnosti). V jejich případě je přípustnost dovolání stanovena nezávisle na § 237 o.s.ř. ani se jí netýkají výjimky uvedené v § 238 o.s.ř. Objektivní přípustnost dovolání je zde dána jen

¹⁰⁴ usnesení Nejvyššího soudu z 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

¹⁰⁵ Srov. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 743.

na základě toho, o čem bylo usnesením rozhodnuto. Dovolání je tak bez dalšího objektivně přípustné proti usnesení odvolacího soudu o procesním nástupnictví, vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka, přistoupení dalšího účastníka a o záměně účastníka. O dvou posledně uvedených věcech by v průběhu odvolacího řízení nemělo být na základě ustanovení § 216 odst. 1 o.s.ř. vůbec rozhodováno, avšak stane-li se tak, je možné takové usnesení odstranit cestou dovolání.¹⁰⁶

Je procesní povinností účastníka, aby ve svém dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů objektivní přípustnosti dovolání, v souladu s § 241a odst. 2 o.s.ř., přičemž dovolací soud má v tomto ohledu na dovolatele relativně vysoké nároky, jak jsem již uvedl výše. Pouze po dobu dovolací lhůty může být dovolání o tuto náležitost doplněno, k čemuž dovolatel není soudem vyzýván. Nevyhovění tomuto požadavku má za následek odmítnutí dovolání.

Podle § 239 o.s.ř. je příslušný k posouzení objektivní přípustnosti pouze dovolací soud. Zmíněné ustanovení však také počítá s tím, že určité posouzení přípustnosti bude provádět také soud prvního stupně, který má na základě § 241b o.s.ř. i v dovolacím řízení posoudit přípustnost opravného prostředku. Výsledkem závěru o nepřípustnosti však ze strany první instance není odmítnutí dovolání, ale předložení věci Nejvyššímu soudu se zprávou o nepřípustnosti po uplynutí dovolací lhůty. Touto zprávou dovolací soud samozřejmě není vázán. Při posuzování objektivní přípustnosti dovolání je třeba podle názoru Nejvyššího soudu postupovat tak, že se posoudí přípustnost zvlášť u každého nároku se samostatným skutkovým základem¹⁰⁷ bez ohledu na to, kolika výroky bylo o těchto nárocích rozhodnuto.¹⁰⁸ Pokud Nejvyšší soud dospěje k názoru, že dovolání není přípustné, usnesením dovolání odmítne do šesti měsíců ode dne, kdy mu byla věc předložena.

3.2.2. Přípustnost subjektivní

Osobou oprávněnou k podání dovolání je podle § 240 o.s.ř. účastník řízení. Toto pravidlo vyplývající z dispoziční zásady se v českém civilním procesu uplatňuje nejen v řízení sporném, ale i v případě řízení upravených v z.ř.s., ve kterých se jinak uplatňuje také zásada oficiality. Prosazení dispoziční zásady se projevuje jednak v tom, že

¹⁰⁶ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 177

¹⁰⁷ usnesení Nejvyššího soudu z 15. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96

¹⁰⁸ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 175

dovolání může podat účastník řízení, což odpovídá formulaci čl. 36 Listiny základních práv a svobod i § 3 o.s.ř., a jednak v tom, že k jeho podání není legitimován žádný jiný subjekt. Jediné omezení okruhu oprávněných účastníků představuje nepřipustnost dovolání podaného účastníkem, jemuž bylo plně vyhověno, vyplývající z názoru Nejvyššího soudu, že „*k podání dovolání je totiž oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma, odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší*“¹⁰⁹. Dovolací soud si zvláště na základě teleologického výkladu zákona vyhrazuje posuzování, zda má dovolatel zájem na zrušení či změně napadeného rozhodnutí¹¹⁰, což se opírá o účel dovolání jako opravného prostředku sloužícího nápravě věcně nesprávných rozhodnutí. Podání dovolání osobou, již odvolací soud napadeným rozhodnutím plně vyhověl, je proto posuzováno jako podání osobou neoprávněnou, takže vede k odmítnutí dovolání podle § 243c v kombinaci s § 218 písm. b) o.s.ř.¹¹¹

Zákonná úprava rovněž neumožňuje, aby dovolání podal vedlejší účastník, státní zastupitelství či Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (nevystupují-li v daném případě jako účastníci řízení). Nepřipustnost dovolání podaného vedlejším účastníkem Nejvyšší soud správně vyvozuje z mlčení zákona (*argumentum e silentio legis*), které vzhledem k formulaci přípustnosti dovolání jako výjimky podle § 236 odst. 1 o.s.ř. postačuje k závěru o tom, že přípustnost podání dovolání vedlejším účastníkem nemůže být založena obecnou formulací jeho procesních práv podle § 93 odst. 3 o.s.ř.¹¹²

V případě přechodu či převodu práv či povinností ve smyslu § 107a o.s.ř. po vydání rozhodnutí druhé instance je dovolání podané sukcesorem nepřipustné na základě ustanovení § 243b o.s.ř. vylučujícího užití § 107a. Toto omezení neplatí pro sukcesi univerzální.¹¹³

3.3. Povinné zastoupení

Občanský soudní řád ve svém § 241 doplňuje úpravu dovolání institutem povinného zastoupení advokátem, resp. notářem ve věcech vymezených v § 3

¹⁰⁹ usnesení Nejvyššího soudu z 24. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2133/2008

¹¹⁰ usnesení Nejvyššího soudu z 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96

¹¹¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 746

¹¹² usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003

¹¹³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 746

notářského řádu, jejichž další zastoupení koncipienty je vyloučeno.¹¹⁴ Je formulováno jako výjimka z obecné úpravy procesní způsobilosti (možnosti před soudem jako účastník samostatně právně jednat) podle § 20 odst. 1 o.s.ř., který jinak spojuje procesní způsobilost s hmotněprávní svéprávností. Judikatura však v tomto případě tzv. advokátského procesu¹¹⁵ nespaturuje omezení procesní způsobilosti účastníka, nýbrž zvláštní procesní podmínku dovolacího řízení¹¹⁶.

Účelem institutu povinného zastoupení v dovolacím řízení je zajištění právní pomoci dovolateli z důvodu relativně vysoké složitosti právních otázek řešených v dovolacím řízení. Vedle toho má povinné zastoupení napomoci také dovolacímu soudu zejména vyšší odbornou úroveň podání dovolatele v tomto opravném řízení (zřejmě vzhledem k tomuto očekávání se v dovolacím řízení nepoužije ustanovení § 43 o.s.ř. o opravě vad podání¹¹⁷).

Z dikce § 241 odst. 1 o.s.ř. se vyvozuje, že dovolatel musí být zastoupen po celé dovolací řízení. To platí pro každého ze samostatného společenství dovolatelů¹¹⁸, v případě nerozlučného společenství stačí, když je z dovolatelů zastoupený jediný.¹¹⁹ Z hlediska tohoto požadavku není rozhodné, zda se jedná o zastoupení zákonné, smluvní, či založené rozhodnutím. V případě, že je dovolatel zastoupen opatrovníkem, který sám nespaturuje požadavky § 241 o.s.ř., je třeba, aby opatrovník udělil plnou moc advokátovi či notáři k zastupování dovolatele (nepostačuje, že je opatrovník sám zastoupen takovým zástupcem).¹²⁰

S ohledem na výše uvedený účel jsou formulovány také výjimky z povinnosti odborného zastoupení. To se tak nevyžaduje, pokud dovolatel sám má právnícké vzdělání nebo pokud je dovolatelem právníká osoba, za kterou jedná zástupce podle § 21 až 21b o.s.ř. s takovým vzděláním (nepostačuje však zastoupení zaměstnancem právnícké osoby, jenž pro ni vykonává práce na základě dohody o provedení práce¹²¹). Zastoupení fyzické osoby jejím zaměstnancem s právníckým vzděláním však podmínku

¹¹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 751

¹¹⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací. 7. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde, 2014, s. 133

¹¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČSFR z 2. 11. 1992, sp. zn. Cdof 4/92

¹¹⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 750

¹¹⁸ usnesení Nejvyššího soudu z 9. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 402/2002

¹¹⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 750, 751

¹²⁰ usnesení Nejvyššího soudu z 8. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 457/2003

¹²¹ usnesení Nejvyššího soudu z 23. 2. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2410/2004

povinného zastoupení podle § 241 o.s.ř. nesplňuje, což ani soudní praxí není shledáváno jako diskriminační.¹²² Splnění podmínky povinného zastoupení či využití některé z výjimek je dovolatel povinen soudu prokázat.

Kromě povinnosti dovolatele být v řízení zastoupen zákon zvláště stanoví podmínku, aby dovolání bylo sepsáno osobou právnicky vzdělanou. Ve stejném duchu také judikatura přiznává jiný následek nesplnění povinnosti zastoupení v dovolacím řízení a absenci podpisu prokazujícího sepsání dovolání požadovaným zástupcem (následkem v druhém případě není výzva k opravě podání¹²³, ale odmítnutí dovolání bez dalšího pro chybějící náležitost, kterou podpis zástupce představuje).¹²⁴ Sepsáním a podáním dovolání však povinnost zastoupení nekončí¹²⁵, přestože je úprava povinného zastoupení systematicky zařazena pod rubrikou „Podání dovolání“.¹²⁶ Tento závěr Nejvyššího soudu lze považovat za správný vzhledem k účelu povinného zastoupení a skutečnosti, že samotným podáním dovolání se aktivita dovolatele v dovolacím řízení zcela nevyčerpává.

Vzhledem k tomu, že je povinné zastoupení považováno za zvláštní procesní podmínku ve smyslu § 104 o.s.ř., jejíž nedostatek je odstranitelný, postupuje se při jeho nedostatku tomu odpovídajícím způsobem. Pokud není tato podmínka splněna v době podání dovolání, soud prvního stupně postupuje podle § 241b odst. 2 ve spojení s § 104 odst. 2 o.s.ř. tak, že činí opatření vhodná k jeho odstranění (vyjma případu neoprávněného podatele a nepřípustnosti dovolání podle § 238 o.s.ř., kdy prvoinstanční soud dovolání předloží dovolacímu soudu k odmítnutí a případu opožděnosti, kdy prvoinstanční soud dovolání odmítá sám), resp. řízení zastaví, nepodaří-li se tuto podmínku splnit.¹²⁷ Stejným způsobem (tj. podle § 104 odst. 2 o.s.ř.) postupuje dovolací soud, kdykoli jindy v dovolacím řízení k nedostatku této podmínky dojde. Opatřením k nápravě je výzva dovolateli ke zvolení zástupce v soudem stanovené lhůtě s poučením o možnosti požádat o jeho ustanovení podle § 30 o.s.ř. a o následcích nevyhovění této výzvě. Není-li dovolatel řádně zastoupen v době podání dovolání, běží dovolací lhůta až do konce lhůty stanovené touto výzvou (to má význam zejména pro doplnění dovolání ve smyslu § 241b odst. 3 o.s.ř.). Pokud dovolatel využije ve lhůtě určené výzvou

¹²² usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 2004, sp. zn. 20 Cdo 638/2003

¹²³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 751

¹²⁴ usnesení Nejvyššího soudu z 13. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2262/2004

¹²⁵ usnesení Nejvyššího soudu z 21. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003

¹²⁶ Zde je třeba připomenout zásadu „Rubrica legis non est lex“.

¹²⁷ usnesení Nejvyššího soudu z 9. 6. 2009, sp. zn. 26 Cdo 1176/2009

možnosti zažádat o ustanovení zástupce soudem, lhůta ke zvolení zástupce běží znovu od právní moci rozhodnutí o jeho ustanovení. V případě, že je dovolatel požadovaným způsobem zastoupen až po podání dovolání, je třeba, aby jeho zástupce dovolání podal sám. Praxe však připouští, aby zástupce účastníkem podané dovolání doplnil, nebo jen sdělil soudu, že se s podaným dovoláním ztotožňuje¹²⁸, což je ale vyloučeno u podání účastníka, k nimž se dle § 241a odst. 5 o.s.ř. nepřihlíží.¹²⁹

Plná moc podle § 28 odst. 6 o.s.ř. zaniká právní mocí rozhodnutí, jímž bylo skončeno řízení, pro něž byla udělena, neplyne-li z ní něco jiného. Vzhledem k tomu, že dovolání směřuje převážně proti takovým rozhodnutím, je třeba mít toto pravidlo na paměti. Pro úplnost je třeba dodat, že ani v dovolacím řízení nemůže mít účastník více než jednoho zvoleného zástupce podle § 24 odst. 1 o.s.ř.

3.4. Podání dovolání

Dovolací řízení se zahajuje podle současné úpravy vždy na návrh. Tímto návrhem je dispoziční úkon účastníka řízení, který zákon označuje jako dovolání. Vzhledem k tomu, že se jedná o specifický druh podání, sestává se jeho zákonná úprava jednak z obecné úpravy úkonů účastníka, kterou najdeme v § 41 o.s.ř. a následujících, jednak ze speciální úpravy dovolání podle hlavy třetí části čtvrté občanského soudního řádu. Obecná úprava části první o.s.ř. se na dovolání použije podpůrně, tj. pokud speciální úprava nestanoví něco jiného tam, kde její užití není výslovně zákonem vyloučeno. Dovolání se podává podobně jako odvolání u soudu, který rozhodoval v první instanci.

Podání dovolání samo o sobě nezasahuje na rozdíl od podání řádného opraveného prostředku za žádných okolností do právních účinků vyvolaných napadeným rozhodnutím. Protože však může dovoláním napadené rozhodnutí trpět závažnými vadami, které vzhledem k jeho právní moci již v době dovolacího řízení mohou vyvolávat nežádoucí účinky, může dovolací soud usnesením odložit vykonatelnost či právní moc takového rozhodnutí. Vydání usnesení o jejich odkladu záleží na úvaze dovolacího soudu při splnění zákonných podmínek, aniž by bylo třeba návrhu (pokud nedochází k odkladu, soud o tom nevydává žádné rozhodnutí¹³⁰).

¹²⁸ usnesení Nejvyššího soudu z 16. 6. 2010, sp. zn. 26 Cdo 853/2010

¹²⁹ Srov. PAVLIŠ, T., DEDUCH, J.: Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. *Právní rozhledy*. 2014, **22**(5), s. 157, ISSN 1210-6410.

¹³⁰ usnesení Nejvyššího soudu z 30. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 873/2005

K odkladu jedné z těchto vlastností napadeného rozhodnutí může dojít, jen pokud jsou dány podmínky pro meritorní rozhodnutí o dovolání, které však ještě nebylo učiněno. Souběžné vyloučení právní moci i vykonatelnosti je vyloučeno.¹³¹

Vykonatelnost může dovolací soud odložit, pokud by výkonem či exekucí napadeného rozhodnutí hrozila dovolateli závažná újma. Samotný návrh na odklad vykonatelnosti nepůsobí jako důvod pro odklad výkonu rozhodnutí či jeho exekuce¹³², neboť opačný závěr by vedl k absurdnímu závěru, že účinky odkládacího usnesení by mělo již podání návrhu na jeho vydání. Odklad vykonatelnosti prospěje dovolateli, jemuž hrozí závažná újma především z rozhodnutí na plnění.

Pro případ, že se napadené rozhodnutí nevykonává exekucí ani soudním výkonem rozhodnutí, zákon stanoví také možnost dovolacího soudu odložit právní moc napadeného rozhodnutí. Dovolatel, který je tímto rozhodnutím závažně ohrožen ve svých právech, může být touto cestou uchráněn účinků zejm. rozhodnutí statusového, určovacího, ukládajícího projev vůle a rozhodnutí o zamítnutí žaloby¹³³, pokud se odklad nedotkne právních poměrů jiné osoby, než účastníka řízení. Možnost dovolacího soudu odložit právní moc napadeného rozhodnutí, jež byla založena teprve zákonem č. 404/2012 Sb., lze považovat za správnou, neboť reflektuje skutečnost, že celá řada rozhodnutí není vykonávána formální cestou, ale jejich účinky se prosazují již vlastní právní mocí.¹³⁴

3.4.1. Dovolací lhůta

Vzhledem k tomu, že institut dovolání zakládá relativní nejistotu adresátů již pravomocného rozhodnutí (tedy rozhodnutí, které by mělo být způsobilé vyvolávat důvěru v trvalost svých účinků), je dán zájem, aby byla omezena lhůta, v níž je možné tímto způsobem pravomocné rozhodnutí zpochybnit. Na druhou stranu je ale třeba zohlednit skutečnost, že úspěšnost dovolání je dána jednak jeho přípustností, kterou by dovolatel měl z důvodu vlastní hospodárnosti zvážit a kterou je pak povinen relativně přesně v dovolání tvrdit, a jednak jeho důvodností, jejíž vymezení v dovolání je samostatnou a právně vysoce odbornou činností. Z důvodu složitosti sestavení dovolání

¹³¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 765

¹³² usnesení Nejvyššího soudu z 26. 6. 1996, sp. zn. 2 Cdon 336/96

¹³³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 765

¹³⁴ usnesení Nejvyššího soudu z 30. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 873/2005

majícího naději na úspěch a z důvodu, že si za tímto účelem musí účastník opatřit kvalifikovaného zástupce, je tak vhodné poskytnout účastníkům pro podání dovolání dostatečné množství času. To je podtrženo také skutečností, že po uplynutí dovolací lhůty jsou změny v podaném dovolání v zásadě nemožné (výjimku tvoří možnost upřesnění v dovolání již uplatněného dovolacího důvodu¹³⁵). Z důvodu napětí mezi těmito účely se legislativní úpravy institutu dovolání zpravidla zabývají také úpravou dovolací lhůty.¹³⁶

Základní pravidlo určující dovolací lhůtu nalzáme v § 240 odst. 1 o.s.ř. To stanoví, že dovolání může být podáno ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Okamžik doručení rozhodnutí druhé instance je zároveň podle § 159 o.s.ř. okamžikem jeho nabytí právní moci vůči danému účastníkovi (tak byl formulován počátek této lhůty podle předchozí úpravy; ke změně došlo v zájmu lepšího porozumění účastníky¹³⁷). Z této úpravy vyplývá, že počátek ani konec jejího běhu nelze s ohledem na nejistý okamžik doručení dopředu s jistotou určit.

Lze se ztotožnit s názorem, že podání dovolání před začátkem této lhůty, tj. před doručením rozhodnutí, je považováno za doručení ve lhůtě¹³⁸ podobně jako v případě odvolání.¹³⁹ Pokud došlo k opravě rozhodnutí opravným usnesením, běží účastníku lhůta k podání dovolání proti usnesením dotčenému výroku až od jeho doručení.¹⁴⁰ Lhůta k podání dovolání je svým charakterem lhůtou procesní a zákonnou, není proto možné její prodloužení ve smyslu § 55 o.s.ř. a prominutí jejího zmeškání je výslovně v § 240 odst. 2 o.s.ř. vyloučeno s ohledem na neprodlužování nejistoty ohledně budoucnosti pravomocných rozhodnutí.

V případě, že odvolací soud pochybí v poučení o dovolání, které je podle § 157 odst. 1, resp. § 169 odst. 1 o.s.ř. pravidelnou součástí rozhodnutí, proti nimž je dovolání přípustné, neměl by tento nedostatek jít k tíži účastníka. To se snaží zajistit § 240 odst. 3, který upravuje běh dovolací lhůty v takových případech. Pokud se tedy účastník řídil nesprávným poučením o dovolací lhůtě, je tato vždy zachována. Pokud v rozhodnutí

¹³⁵ rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 309/2000

¹³⁶ Viz např. Důvodovou zprávu k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹³⁷ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 180

¹³⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 747

¹³⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu z 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006.

¹⁴⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 748

chybělo poučení o přípustnosti dovolání, o soudu, u něhož se podává, nebo o lhůtě (příp. obsahovalo nesprávné poučení, že dovolání přípustné není), je dovolací lhůta tříměsíční. Zákon zde delší lhůtou zvyšuje šanci, že účastník získá potřebné správné informace jinou cestou a stihne tak řádně své dovolání podat. Obě alternativy dvouměsíční dovolací lhůty ji za uvedených okolností nahrazují co do všech důsledků.

Dovolací lhůta se kromě speciální úpravy zásadně řídí i obecnou úpravou lhůt podle § 55 o.s.ř. a následujících. Proto je zachována také tehdy, pokud je posledního dne lhůty dovolání podáno u soudu nebo odevzdáno orgánu povinnému je doručit. Pokud je dovolání odesíláno poštou, je lhůta zachována, pokud bylo odevzdáno takovým způsobem, že má pošta posledního dne lhůty povinnost zahájit jeho přepravu.¹⁴¹ Ačkoli se dovolání podává u soudu, který rozhodl v prvním stupni, zákon poskytuje výhodu zachování lhůty také v tom případě, kdy bylo dovolání ve lhůtě podáno u odvolacího či dovolacího soudu (zachována je také tehdy, bylo-li dovolání ve lhůtě některému z těchto soudů odesláno¹⁴²). Odeslání ani podání dovolání k jinému soudu či orgánu samo o sobě účinek zachování lhůty nepůsobí.¹⁴³

Pokud dojde ke zmeškání dovolací lhůty, není možné v žádném případě takovou skutečnost zhojit (viz výše). Pokud i přesto dojde k opožděnému podání dovolání, je na soudu prvního stupně podle § 241b o.s.ř., aby takové dovolání na základě obdobné aplikace § 208 odst. 1 o.s.ř. odmítnul (jedná se o jeden z případů, kdy tento soud ani neodstraňuje případný nedostatek povinného zastoupení). Pokud tak neučiní tento soud, takové dovolání odmítne soud dovolací na základě obdobné aplikace § 218a o.s.ř.

3.4.2. Náležitosti dovolání

Také v případě dovolání klade zákon na jeho podatele určité požadavky co do náležitostí takového podání. Dovolání tak podle zákona musí jednak obsahovat náležitosti, jež jsou obecně obligatorní pro všechna podání podle § 42 odst. 4 o.s.ř., jednak náležitosti, které jsou specifické právě pro dovolání. Dovolání tak musí být podobně jako jiná podání datováno a podepsáno (v případě povinného zastoupení se musí jednat o podpis zástupce) a musí z něj být patrné, kdo je činí, které věci se týká, co sleduje a kterému soudu je určeno. Zvláštními náležitostmi dovolání pak jsou označení

¹⁴¹ usnesení Nejvyššího soudu z 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000

¹⁴² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 749

¹⁴³ usnesení Nejvyššího soudu z 12. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 696/2004

jím napadaného rozhodnutí, rozsah, v němž se toto rozhodnutí dovoláním napadá, dovolací důvod, tvrzení dovolatele ohledně splnění předpokladů přípustnosti dovolání a tzv. dovolací petit (návrh meritorního rozhodnutí o dovolání).

Označení napadeného rozhodnutí je náležitostí všech opravných prostředků, protože toto rozhodnutí představuje vlastní předmět přezkumné činnosti v opravném řízení. Opravné řízení má smysl jen tehdy, existuje-li konkrétní napadené rozhodnutí, a proto je nutné jeho vymezení nepřipouštějící pochybnosti ani možnost záměny. Za dostatečně přesné vymezení napadeného rozhodnutí se považuje uvedení soudu, který toto rozhodnutí vydal, dne vydání a čísla jednacího napadeného rozhodnutí. Napadeným rozhodnutím je vždy jen rozhodnutí odvolacího soudu.¹⁴⁴ Pokud dovolatel navrhuje také zrušení rozhodnutí učiněného v první instanci, pak by měl dovolací soud řízení v tomto rozsahu zastavit pro nedostatek funkční příslušnosti (ačkoli může v případě podle § 243e odst. 2 o.s.ř. zrušit také prvoinstanční rozhodnutí).

Povinnost uvést tzv. kvantitativní rozsah dovolání¹⁴⁵, v němž je rozhodnutí napadáno, směřuje k přesnějším vymezením předmětu přezkumu. Pod tímto vymezením je možné si představit označení jednotlivého výroku, jeho konkrétní samostatné části (kde výrok zahrnuje více samostatných nároků¹⁴⁶), nebo uvedení, že je rozhodnutí napadeno v plném rozsahu. Přesné vymezení je podstatné zejména proto, že jím je zásadně dovolací soud vázán podle § 242 o.s.ř. Pokud je dovoláním napaden celý výrok týkající se více samostatných nároků a dovolání je přípustné jen proti jeho části, dovolací soud může část takového dovolání odmítnout a přípustnou částí se meritorně zabývat. Dovolatel může rozsah, v němž rozhodnutí dovoláním napadá, měnit jen v dovolací lhůtě. Pokud z dovolání tento rozsah nevyplývá ani po skončení dovolací lhůty (resp. po možných doplněních), dovolací soud dovolání odmítne do 6 měsíců ode dne, kdy mu byla věc předložena.

Dovolatel má dále povinnost v dovolání uvést, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti a to ohledně každého nároku, jenž se pro tento účel posuzuje zvlášť (viz výše). Pokud dovolatel tvrdí, že je dovolání objektivně přípustné podle § 237 o.s.ř., dovolací soud v praxi vyžaduje, aby tam, kde k dané právní otázce existuje jeho judikatura, dovolatel uvedl také přesný odkaz na konkrétní rozhodnutí (viz výše i

¹⁴⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 754

¹⁴⁵ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 187

¹⁴⁶ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 187

s kritikou tohoto názoru). Lze se ztotožnit s názorem, že v případě, kdy dovolatel opírá přípustnost svého dovolání o ustanovení § 238a o.s.ř. (a je tedy z napadeného rozhodnutí přípustnost dovolání zřejmá), není nutné uvedení této náležitosti vyžadovat.¹⁴⁷ Ačkoli se jedná o nezbytnou součást dovolání, dovolací soud není tvrzením o důvodu jeho přípustnosti při svém rozhodování vázán. Pokud dovolatel nesplní požadavek této náležitosti, dovolací soud zásadně dovolání odmítne podobně jako v předešlém případě.

Dovolání dále musí obsahovat dovolací návrh, což je variací na požadavek uvedení „co podání sleduje“ kladený na podání obecně. Dovolatel by při formulaci dovolacího petitu měl vycházet ze zákonných možností meritorního rozhodnutí o dovolání. Dovolací návrh tak zpravidla směřuje ke změně rozhodnutí ve prospěch dovolatele, který se tímto způsobem může domoci rychlého pravomocného rozhodnutí ve své věci. Dovolatel ale může požadovat také zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení nebo zastavení řízení. Ačkoli se jedná o obligatorní náležitost dovolání, dovolací soud není dovolacím návrhem vázán. Vedle dovolacího návrhu může dovolání obsahovat také další návrhy rozhodnutí, např. návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci napadeného rozhodnutí.

3.4.3. Dovolací důvod

Vymezení dovolacího důvodu představuje poslední ze zvláštních náležitostí, jež musí každé dovolání obsahovat podle § 241a odst. 2 o.s.ř. Úprava dovolacího důvodu, který představuje vedle přípustnosti stěžejní otázku institutu dovolání, prodělala v minulosti řadu změn a do dnešních dnů došla výrazného zjednodušení. Oproti dřívějšímu stavu tak od novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 404/2012 Sb. může být dovolání v současnosti opřeno o jediný dovolací důvod, kterým je, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Zatímco podmínky přípustnosti upravují, za splnění jakých předpokladů se bude dovolací soud dovoláním věcně zabývat, dovolací důvod směřuje k samotnému meritornímu rozhodnutí o dovolání. Správné zjištění a vymezení dovolacího důvodu je pro dovolatele klíčové z hlediska jeho úspěchu v dovolacím řízení, představuje však odborně relativně vysoce náročnou činnost, jež je jedním z důvodů povinného zastoupení v dovolacím řízení. Povinné zastoupení je zde navíc zákonem vyžadováno

¹⁴⁷ PAVLIŠ, T., DEDUCH, J.: Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. *Právní rozhledy*. 2014, **22**(5), s. 156, ISSN 1210-6410

do té míry, že k podáním vymežujícím dovolací důvod neučiněným skrze nutného zástupce soud nepřihlíží (to ani v případě, že je účastník jinak v dovolacím řízení řádně zastoupen¹⁴⁸).

Význam formulace dovolacího důvodu také podtrhuje skutečnost, že je jím dovolací soud při posuzování dovolání zásadně vázán, resp. že může napadené rozhodnutí přezkoumat právě jen z takto vymezeného dovolacího důvodu (závazné je vymezení zpochybněné právní otázky, nikoli právní názor dovolatele¹⁴⁹). Z tohoto pravidla existují dvě výjimky, z nichž první se týká většiny zmatečnostních vad (patrně protože je dán zvýšený zájem na odstranění rozhodnutí trpících vadami takové závažnosti) a podle druhé může dovolací soud uplatněný důvod překročit v případě, že došlo k takovým vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (těmi jsou například různé vady v dokazování¹⁵⁰ či některé případy nesplnění poučovací povinnosti¹⁵¹). O tom, že některá z takových vad nastala, nelze s ohledem na zákaz uplatňování tzv. nov v dovolacím řízení provádět dokazování.¹⁵² K těmto vadám dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti. Dovolací důvod samy nepředstavují, ač může dojít ke zrušení napadeného rozhodnutí i jen na jejich základě.¹⁵³

Pod pojmem nesprávného právního posouzení lze rozumět „*omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav*“¹⁵⁴. To zahrnuje situace jak správných, tak nesprávných skutkových zjištění soudu; pokud byl tedy nesprávně zjištěný skutkový stav z právního hlediska správně posouzen, nemůže být dovolání důvodné. Nesprávné právní posouzení věci může spočívat v tom, že soud posoudil věc podle právní normy, která „*na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval*“.¹⁵⁵ Nesprávným je také tzv. neúplné právní posouzení, tedy opomenutí podřazení části skutkových závěrů právní normě.¹⁵⁶ Nedostatek v právním posouzení provedeném

¹⁴⁸ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 757

¹⁴⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 763

¹⁵⁰ např. rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 11. 1998, sp. zn. 3 Cdon 385/96

¹⁵¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 20. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002 a rozsudek Nejvyššího soudu ze 17. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2520/2004.

¹⁵² rozsudek Nejvyššího soudu z 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005

¹⁵³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 763

¹⁵⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 755

¹⁵⁵ rozsudek Nejvyššího soudu z 30. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1373/2000

¹⁵⁶ rozsudek Nejvyššího soudu z 8. 9. 1998, sp. zn. 2 cdon 386/97

odvolacím soudem se může týkat jak otázky hmotného, tak procesního práva. Jediné omezení okruhu právních otázek, jejichž nesprávné právní posouzení lze úspěšně namítat, představuje nutná vazba na správnost napadeného výroku. Pokud tedy dovolatel jako dovolací důvod uvádí, že byla chybně posouzena právní otázka, která na správnost napadeného výroku vliv nemá, dojde k zamítnutí dovolání (kromě případů výše uvedených výjimek z vázanosti dovolacím důvodem při přezkumu), neboť k jinému meritornímu rozhodnutí vede pouze závěr dovolacího soudu o nesprávnosti napadeného výroku z hlediska uplatněného dovolacího důvodu.

Vlastní vymezení dovolacího důvodu pak má zahrnovat uvedení nesprávného právního posouzení, které provedl odvolací soud, a také právního názoru dovolatele vykládajícího, v čem spočívá nesprávnost soudem provedeného posouzení. Přesné vymezení této otázky je důležité pro jeho zásadní závaznost pro dovolací soud (někdy se proto o vymezení dovolacího důvodu hovoří jako o tzv. kvalitativním rozsahu dovolání¹⁵⁷). V zájmu předcházení případným pochybnostem ohledně toho, co vše je dovolacím důvodem v daném případě, podle současné úpravy není možné v dovolání poukazovat na podání učiněná před první či druhou instancí.¹⁵⁸ Dovolací důvod tak musí být přímo vymezen toliko v rámci podání učiněných v dovolací lhůtě.

V dovolání jakož i v celém dovolacím řízení nelze uplatňovat nové skutečnosti nebo důkazy. Pro dovolací soud je závazný právní i skutkový stav, který byl dán v době vydání napadeného rozhodnutí.¹⁵⁹ Výjimku v tomto směru představuje změna právního stavu v důsledku zrušení právního předpisu Ústavním soudem. V takovém případě musí Nejvyšší soud respektovat jeho zrušovací nálezy v případě, že protiústavnost byla dána již v době vydání napadeného rozhodnutí druhé instance a až poté byl předpis pro protiústavnost zrušen. Tato výjimka je odůvodněna právě tím, že napadené rozhodnutí už původně vycházelo z protiústavní normy, byť v době jeho vydání ještě nebyla tato skutečnost závazně deklarována.¹⁶⁰ Zákaz novot v dovolacím řízení respektuje právní moc napadeného rozhodnutí, zásadu hospodárnosti (jedná se o logický důsledek zákonné koncentrace řízení v první a druhé instanci¹⁶¹) a hlavně jediný možný dovolací

¹⁵⁷ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 187

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁵⁹ nálezy Ústavního soudu z 15. 11. 2000, sp. zn. II. ÚS 305/99

¹⁶⁰ rozsudek Nejvyššího soudu z 27. 10. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1343/96

¹⁶¹ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 188

důvod, který dovolání charakterizuje jako nástroj řešení otázek právních a nikoli skutkových.¹⁶²

Zákon blíže neupravuje vztah dovolacího důvodu a předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o.s.ř. Proto je za současné úpravy patrně možné, aby proti rozhodnutí spočívajícímu na více právních otázkách bylo z hlediska jedné z nich dovolání přípustné a z hlediska jiné dovolání shledáno důvodným. Ačkoli takový důsledek zákonodárce patrně nezamýšlel, může v současnosti být úspěšné i takové dovolání, jehož přípustnost se opírá např. o nejednotnou judikaturu dovolacího soudu v otázce hmotného práva a jeho důvodnost o nesprávné posouzení otázky procesněprávní. Vzhledem k vázanosti dovolacího soudu vymezeným dovolacím důvodem v takových případech nedojde k naplnění sjednocovacího účelu dovolání (který jinak stojí za úpravou přípustnosti dovolání podle § 237 o.s.ř.), protože se bude dovolací soud v řízení zabývat jinou právní otázkou, byť by se jí samé žádný z předpokladů přípustnosti podle § 237 o.s.ř. netýkal. Toto nesystémové převážení druhého z účelů dovolání, totiž poskytnutí individuální spravedlnosti, lze považovat vzhledem k mimořádnosti tohoto opravného prostředku za podstatný nedostatek současné právní úpravy.

3.5. Řízení o dovolání

V rámci sporného i nesporného řízení je řízení o dovolání zahajováno na návrh a to dnem, kdy dovolání dojde soudu podle pravidel uvedených v § 82 o.s.ř. Dovolání se podává k soudu, který rozhodoval ve věci v první instanci, u něhož také probíhá první část řízení o dovolání. Pokud dovolání dojde soudu nepřislušnému, má to za následek zahájení dovolacího řízení také¹⁶³, ačkoli účinek zachování dovolací lhůty je spojen pouze s podáním u soudu dovolacího či soudu první nebo druhé instance. V případě, že je dovolání podáno u jiného soudu, tento soud dovolání postoupí soudu první instance. Datum odeslání je pak rozhodné pro zachování dovolací lhůty.¹⁶⁴

Před soudem prvního stupně ve smyslu § 241b o.s.ř. probíhá první část dovolacího řízení, což umožňuje dovolacímu soudu, aby se nemusel zabývat právně jednodušší leč důležitou činností, jež by ho zbytečně zatěžovala. Soud prvního stupně

¹⁶² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 536

¹⁶³ rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24. 2. 1995, sp. zn. 4 Cdo 42/94

¹⁶⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 749

tak v dovolacím řízení řeší otázku zaplacení soudního poplatku, vyzývá k jeho zaplacení a zastavuje dovolací řízení, pokud není poplatek ve lhůtě zaplacen, podle § 3 odst. 1 a § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Dále smí odmítnout dovolání pro opožděnost usnesením, proti němuž je přípustný řádný opravný prostředek¹⁶⁵ (pokud ale k závěru o opožděnosti dovolání dospěje až dovolací soud, může dovolání odmítnout sám). Vzhledem k vyloučené aplikaci § 43 o.s.ř. v dovolacím řízení nevyzývá soud prvního stupně dovolatele k odstranění vad dovolání, ale pouze vyčká konce dovolací lhůty, nebudou-li vady dovolatelem odstraněny. Pokud k tomu nedojde, nebo soud dospěje k názoru, že je dovolání podáno neoprávněnou osobou, nebo je nepřípustné, se zprávou o tom předloží věc dovolacímu soudu.

Pokud soud prvního stupně řízení nezastaví, neodmítne dovolání ani na něm neshledává některý z výše uvedených nedostatků, doručí předseda senátu takové dovolání ostatním účastníkům podle pravidel uvedených v § 210 odst. 1 o.s.ř. Předseda senátu také může provést potřebná šetření a opatřit potřebné zprávy a listiny (tyto ale nemohou v dovolacím řízení sloužit jako nové důkazní prostředky). Po uplynutí dovolací lhůty všem účastníkům předseda senátu předloží věc dovolacímu soudu s doprovodnou zprávou.

Vedle těchto činností také prvostupňový soud provádí postup k odstranění nedostatku povinného zastoupení dovolatele (viz výše), nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 241b odst. 2 o.s.ř. (za nich buď sám dovolání odmítne, nebo předá věc k odmítnutí dovolání Nejvyššímu soudu).

Část řízení o dovolání vedená před soudem prvního stupně tak může skončit buď zastavením dovolacího řízení, odmítnutím dovolání (zastavení pro nezaplacení soudního poplatku má přednost před odmítnutím¹⁶⁶) nebo předložením věci dovolacímu soudu s doprovodnou zprávou. Kromě výše uvedeného soud prvního stupně také vyvíjí činnost k odstranění překážek řízení, vyskytnou-li se.

V případě, že řízení o dovolání neskončí před soudem prvního stupně dle některého z výše uvedených scénářů, je věc, tzn. především dovolání a spisový materiál soudů obou instancí s předkládací zprávou soudu prvního stupně, předložena Nejvyššímu soudu, který je funkčně příslušný k řízení a věcnému rozhodnutí o dovolání podle § 10a o.s.ř.

¹⁶⁵ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 190

¹⁶⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 758

Dovolací soud na prvním místě zváží, jestli se věci může meritorně zabývat, tj. zejména jestli dovolání nemá odmítnout, dovolací řízení zastavit či nemá zvolit postup k odstranění překážky řízení (při této úvaze se může opřít o předkládací zprávu). Pokud dojde dovolací soud k závěru, že v řízení lze pokračovat, může k projednání dovolání nařídit jednání. Tato možnost je ale v zákoně zakotvena jako výjimka ze zásady písemnosti, která jinak dovolací řízení ovládá, a ani v praxi nebude vzhledem k zaměření dovolání na řešení právních otázek nařizování jednání příliš časté (účelem nařízeného jednání může být za současné úpravy např. upřesnění argumentace účastníků¹⁶⁷). Jednání by se v dovolacím řízení nařizovalo vždy, pokud by dovolací soud prováděl dokazování.¹⁶⁸ Vzhledem k současnému jedinému dovolacímu důvodu ale není dokazování potřebné, a tak se zpravidla neprovádí.¹⁶⁹ Jednání před dovolacím soudem probíhá za obdobného užití úpravy jednání v odvolacím řízení podle § 215 a § 216 odst. 3 o.s.ř. Kromě této nepříliš časté výjimky se zásada písemnosti v dovolacím řízení neuplatňuje ani na vyhlášení rozsudku dovolacího soudu, které probíhá vždy veřejně.

Řízení u dovolacího soudu není komplexně upraveno speciální úpravou, ve větší míře se toto řízení přiměřeně řídí normami upravujícími řízení před soudem prvního stupně. Z okruhu použitelných norem jsou vyloučeny ty, jež jsou nahrazeny speciální úpravou dovolacího řízení, vyloučené povahou a odlišností dovolacího řízení a vyloučené výslovným ustanovením zákona. Kromě výše zmíněného vyloučení výzvy účastníkovi k opravě či doplnění podání nemůže v dovolacím řízení dojít k přistoupení dalšího účastníka ani jeho záměně (ani v případě singulární sukcese do práva či povinnosti), změně a zpětvzetí původního návrhu na zahájení řízení, vzájemnému návrhu a uzavření smíru. Všechny tyto výjimky vycházejí z nutnosti respektování existence pravomocného rozhodnutí ve věci. Pokud dojde po rozhodnutí o dovolání opět k řízení v první či druhé instanci, probíhá další řízení bez těchto omezení.

Po celou dobu dovolacího řízení soud zkoumá, zda jsou dány jeho podmínky podle § 103 o.s.ř., příp. postupuje k odstranění překážek řízení nebo řízení zastaví. Dovolání je možné vzít i jen částečně zpět do právní moci rozhodnutí, jímž se dovolací

¹⁶⁷ HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 200

¹⁶⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015, s. 539

¹⁶⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 767

řízení končí¹⁷⁰, a tento úkon má za následek zastavení dovolacího řízení (úplné či částečné). Nedojde-li však ke skončení dovolacího řízení některým procesním rozhodnutím, dovolací soud věcně přezkoumá napadené rozhodnutí. Při tomto přezkumu soud v souladu s dispoziční zásadou vychází z dovolání a v něm uvedeného kvantitativního a kvalitativního rozsahu.

Kvantitativní rozsah dovolání (okruh dovoláním napadených výroků, resp. jednotlivých nároků se samostatným skutkovým základem) je pro dovolací soud závazný až na výjimky taxativně vymezené v § 242 odst. 2 o.s.ř. Jedná se o případy, kdy je na napadeném výroku závislý také jiný dovoláním nenapadený výrok (závislost výroků představuje situace, v níž by závislý výrok nemohl obstát po zrušení či změně výroku jiného¹⁷¹), kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky a o případ nerozlučného společenství účastníků, neboť tam se dovolání z povahy věci dotýká všech členů takového společenství a vzhledem k nim je také přezkoumáváno. Tímto způsobem může být zrušen také výrok, jehož věcný přezkum v dovolacím řízení není přípustný.¹⁷²

Dovolací soud je zásadně vázán také kvalitativním rozsahem dovolání, tj. dovolatelem provedeným vymezením dovolacího důvodu, co do právní otázky, jež byla podle dovolatelova názoru řešena odvolacím soudem chybně (nikoli co do dovolatelova názoru na její správné řešení; viz výše). Dovolací soud může rozhodnutí přezkoumat po kvalitativní stránce nad rozsah vymezený v dovolání pouze z hlediska zmatečnostních vad a vad řízení, jež mohly zapříčinit nesprávné rozhodnutí ve věci.

V případě kvantitativního i kvalitativního rozsahu dovolání soud vychází ze stavu vyplývajícího z dovolatelových podání ke konci dovolací lhůty, přičemž nepřihlíží k podáním, která nebyla v případě nutného zastoupení podána skrze takového zástupce. Po uplynutí dovolací lhůty lze pouze upřesnit již uplatněný dovolací důvod.¹⁷³

¹⁷⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 764

¹⁷¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 762

¹⁷² usnesení Nejvyššího soudu z 25. 6. 1998, sp. zn. 3 Cdo 117/96

¹⁷³ rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 309/2000

3.6. Rozhodnutí o dovolání

O dovolání může za určitých podmínek rozhodnout už soud prvního stupně podle § 241b o.s.ř. (viz výše). Zvláštní pozornost si však zasluhují procesní i meritorní rozhodnutí, kterými o dovolání rozhoduje samotný dovolací soud.

Dovolací soud může skončit dovolací řízení procesním rozhodnutím spočívajícím v odmítnutí dovolání. Dovolání Nejvyšší soud odmítne v případě, že tak měl učinit soud prvního stupně, který to však neudělal (případ opožděného podání), nebo v případech, které jsou vyhrazeny pouze jemu. K odmítnutí dovolacím soudem tak dojde v případě, že dovolání bylo vadné, vady se nepodařilo ve lhůtě odstranit a nelze pro ně pokračovat v řízení (to jsou především případy absence povinných náležitostí dovolání či podání obecně, nesrozumitelnosti a neurčitosti dovolání). V tomto případě je dána zákonná šestiměsíční pořádková lhůta pro rozhodnutí dovolacího soudu. Tímto soudem může být dovolání dále odmítnuto proto, že je podala osoba neoprávněná.

Zvláštní případ představuje odmítnutí dovolání pro objektivní nepřipustnost, k němuž má podle zákona dojít rovněž v šestiměsíční lhůtě. Objektivní připustnost dovolání může podle zákona zkoumat jen dovolací soud a jen on o ní v dovolacím řízení rozhoduje. I přes komplikovanost možného posuzování připustnosti podle § 237 o.s.ř. je zde dána dovolacímu soudu výše zmíněná lhůta, vzhledem k případné složitosti však není oproti původnímu záměru její nedodržení spojeno s původně zamýšlenou fikcí připustnosti.¹⁷⁴ Složitost posuzování připustnosti dovolání podle § 237 o.s.ř. se odráží mimo jiné také v nutnosti souhlasu všech členů senátu s odmítnutím dovolání pro nepřipustnost právě z hlediska tohoto ustanovení. Zákon tím také dává určitou výhodu dovolateli pro případ, že by se alespoň jeden člen senátu ztotožnil s jeho názorem, což je významné zvláště v případě připustnosti z důvodu potřeby změny dosavadní judikatury (zde není připustnost dána objektivní skutečností).

Kromě odmítnutí dovolání může dovolací soud řízení ukončit také procesním rozhodnutím o zastavení řízení pro zpětvzetí dovolání, nedostatek podmínky řízení či povinného zastoupení, kdykoli v průběhu řízení před ním nastanou. O zastavení řízení zde může rozhodnout předseda senátu či jeho pověřený člen. Na odůvodnění usnesení dovolacího soudu o zastavení řízení či odmítnutí dovolání jsou v zájmu rychlosti rozhodování kladeny nižší požadavky. Podle zákona může obsahovat pouze stručné

¹⁷⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 770

uvedení důvodu, pro něž bylo tímto způsobem rozhodnuto, a vůbec se nemusí zabývat výrokem o náhradě nákladů dovolacího řízení.

Pokud dovolací řízení neskončí v důsledku procesního rozhodnutí, dovolací soud o něm rozhodne meritorně, při čemž vychází ze skutkového i právního stavu, jaký tu byl při vydání dovoláním napadeného rozhodnutí (s výše zmíněnou výjimkou). Forma meritorního rozhodnutí o dovolání odpovídá formě dovoláním napadeného rozhodnutí (přitom je rozhodné, jakou formu má napadené rozhodnutí, nikoli jakou mělo podle zákona mít¹⁷⁵). Proti meritornímu (jakož i procesnímu) rozhodnutí dovolacího soudu není přípustný žádný opravný prostředek včetně žaloby na obnovu řízení.¹⁷⁶

Jako primární způsob meritorního rozhodnutí zákon uvádí zamítnutí dovolání. K tomu dojde vždy, pokud je napadené rozhodnutí správné z hledisek, k nimž může dovolací soud při meritorním rozhodování přihlížet (dovolání je v takovém případě jak nedůvodné, tj. rozhodnutí nespočívá na nesprávném posouzení právní otázky v dovolání vymezené, tak není dána vada řízení či zmatečnost ve smyslu § 242 odst. 3 o.s.ř.). K zamítnutí dovolání dojde také tehdy, pokud bylo dovolání důvodné, ale jiné posouzení právní otázky provedené dovolacím soudem vede ke stejnému výroku.¹⁷⁷

Pokud je napadené rozhodnutí nesprávné, pak zákon na prvním místě uvádí možnost dovolacího soudu takové rozhodnutí změnit. K tomu má dojít vždy za podmínky, že to výsledky dosavadního řízení umožňují. Změnové rozhodnutí dovolacího soudu je zákonem upřednostňováno před zrušením rozhodnutí z důvodu hospodárnosti takového postupu.

V případě, že nejsou dány podmínky pro jiné procesní či meritorní rozhodnutí o dovolání, dovolací soud svým rozhodnutím rozhodnutí napadené zruší. Zákon tak koncipuje zrušení rozhodnutí jako subsidiární alternativu k ostatním druhům rozhodnutí, aniž by výslovně uváděl konkrétní okolnosti, které k němu vedou. Z celkové úpravy lze ale vyčíst, že pravomocné rozhodnutí je v dovolacím řízení zrušeno tehdy, pokud jsou dány všechny podmínky řízení, napadené rozhodnutí není z hledisek dovolacího přezkumu správné a není možné na základě dosavadního řízení rozhodnutí změnit. Zrušení rozhodnutí druhé instance zásadně vede k vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení, ledaže důvod, který vedl ke zrušení tohoto

¹⁷⁵ usnesení Nejvyššího soudu z 25. 11. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001

¹⁷⁶ rozsudek Nejvyššího soudu z 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 57/2011

¹⁷⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 775

rozhodnutí, platí také pro rozhodnutí prvoinstanční. V takovém případě dovolací soud zruší také toto dovoláním nenapadené rozhodnutí a věc vrátí k řízení první instanci. Rozhodnutí, která jsou na takto zrušených závislá, dovolací soud zruší rovněž.

Soudy, jimž byla věc k řízení vrácena, jsou v dalším řízení vázány právním názorem soudu dovolacího, což představuje legitimní výjimku ze zásady soudcovské nezávislosti podle čl. 82 odst. 1 Ústavy.¹⁷⁸ Podle obdobného užití § 226 odst. 2 o.s.ř. soud provádějící další řízení smí vycházet pouze z některých výsledků řízení dosavadního a podobně jako po odvolacím řízení je i zde vyloučeno zkoumání věcné příslušnosti soudu v dalším řízení. Pokud bylo důvodem zrušení rozhodnutí odvolacího, resp. také prvoinstančního soudu, nedodržení pro něj závazného právního názoru dovolacího soudu (viz výše) nebo závažné vady v řízení (tou může být také nerespektování judikatury zveřejněné ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek¹⁷⁹), dovolací soud smí v zájmu rychlosti vyřízení věci a konečného prosazení své autority přikázat věc jinému senátu či samosoudci téhož soudu, nebo dokonce jinému soudu téhož stupně. Pro případ, že napadené rozhodnutí bylo zrušeno v důsledku toho, že bylo vydáno tam, kde k rozhodnutí soudu vůbec nemělo dojít, zákon doplňuje úpravu o povinnost dovolacího soudu v takovém případě po zrušení napadeného rozhodnutí řízení zastavit či postoupit orgánu s příslušnou pravomocí.

Zásadně dovolací soud také rozhodne o nákladech řízení. Pokud bylo dovolání odmítnuto či dovolací řízení zastaveno, nevyžaduje výrok o náhradě nákladů podle zákona odůvodnění, což je oprávněně kritizováno pro porušení práva na spravedlivý proces.¹⁸⁰ V případě, že v dovolacím řízení zatím nedošlo ke vzniku nákladů jiných účastníků, než dovolatele, není rozhodnutí o jejich náhradě zapotřebí vůbec. Dochází-li k zamítnutí dovolání, dovolací soud rozhodne pouze o nákladech dovolacího řízení. V případě změny napadeného rozhodnutí rozhodne dovolací soud o nákladech řízení od první instance po dovolací řízení (stejně tak v případě zrušení rozhodnutí a zastavení řízení, popř. postoupení jinému orgánu). Jestliže dovolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí postoupí věc soudu k dalšímu řízení, nechá na tomto soudu také rozhodnutí o náhradě nákladů celého dosavadního řízení, včetně dovolacího.

¹⁷⁸ Srov. nález Ústavního soudu z 26. 1. 2016, sp. zn. Pl.ÚS 15/14.

¹⁷⁹ usnesení Nejvyššího soudu z 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006

¹⁸⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 780

3.7. Dovolání ve zvláštních řízeních soudních

Obecná úprava dovolání je v případě tzv. zvláštních řízení soudních doplněna úpravou speciální, která modifikuje obecnou úpravu přípustnosti dovolání a vázanost rozsahem dovolání v těchto řízeních. Dovolací řízení i ve věcech, v nichž se podle z.ř.s. uplatňuje zásada oficiality, může být zahájeno pouze k návrhu účastníka. Tímto účastníkem však může v řízeních uvedených v § 8 odst. 2 z.ř.s. být také státní zastupitelství, tedy instituce hájící v řízení nikoli svůj, ale veřejný zájem.

Podle § 30 odst. 1 z.ř.s. je dovolání zásadně nepřípustné ve věcech rodinněprávních v tomto zákoně upravených. Výjimku představují meritorní rozhodnutí týkající se rodičovské odpovědnosti a jejího výkonu, o určení a popření rodičovství a o nezrušitelném osvojení (dovoláním lze napadnout pouze výrok o nezrušitelnosti osvojení¹⁸¹). Tato úprava doplňuje omezenou přípustnost dovolání v rodinněprávních věcech podle § 238 odst. 1 o.s.ř. sledujíc stejný účel.

Druhou modifikaci obecné úpravy dovolání představuje výjimka z vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacích návrhů, jež se uplatní ve věcech, kde lze zahájit řízení bez návrhu. V těchto řízeních se tak neuplatní obecné pravidlo dle § 242 odst. 1 o.s.ř. a dovolací soud tak může tam, kde je dovolání přípustné, zasáhnout také do pravomocných výroků napadeného rozhodnutí, které nebyly dovoláním výslovně napadeny. Protože rozsah dovolání je dán také v dovolání uvedenou specifikací dovolacího důvodu (tzv. kvalitativní rozsah dovolání), dovolací soud není v těchto řízeních vázán ani jím. Vzhledem k tomu, že dovolací důvod ani dovolací petit nejsou pro soud závazné, není zde nedostatek těchto náležitostí v dovolání důvodem pro jeho odmítnutí.¹⁸²

Určité odchylky od obecné úpravy dále zákon stanoví pro dovolání v dědickém řízení. Zde jsou speciálně upravena pravidla pro přiznání náhrady nákladů řízení, obligatorní a fakultativní nařízení projednání věci jiným soudním komisařem či příkázání jinému soudu a možnost podat dovolání také k pověřenému notáři či likvidačnímu správci (v případě nařízené likvidace pozůstalosti) s účinkem zachování dovolací lhůty.

¹⁸¹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 70 - 71

¹⁸² SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 69 - 70

Zvláštní řízení soudní, jejichž odlišnost oproti obecné úpravě civilního řízení podle občanského soudního řádu je tak značná, že vyžaduje úpravu ve speciálním předpise, přinášejí úpravě dovolání jen dílčí odchylky. To odpovídá účelům dovolání a způsobu jejich dosahování vrcholným orgánem soustavy obecných soudů v řízení, jehož povaha je do značné míry nezávislá na povaze řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo.

4. Budoucnost civilního dovolání v českém právu, výhled k rekodifikaci českého civilního procesu

Občanské právo je v současné době ve stavu poloviční rekodifikace. Ačkoli dnem 1. 1. 2014 vešel v účinnost nový soukromoprávní kodex a řada souvisejících předpisů, v oblasti procesního práva se tato podstatná změna v potřebném rozsahu nepromítla. Současný občanský soudní řád je navíc předpis, který již prošel více než sto novelizacemi, což se přirozeně odráží v jeho kvalitě. O nutnosti rekodifikace civilního procesního práva tak nejsou větší pochybnosti (od roku 2013 za tím účelem pracovala Komise pro rekodifikaci civilního procesu¹⁸³, v současnosti vzniká komise nová¹⁸⁴).

V souvislosti s připravovanou rekodifikací by bylo vhodné zabývat se také vhodnými úpravami institutu civilního dovolání. Za klíčový institut, který bude vyžadovat nové řešení, přitom považuji přípustnost dovolání (především z důvodu stupňujícího se přetížení Nejvyššího soudu¹⁸⁵).

Současná úprava přípustnosti dovolání nutí (viz výše) Nejvyšší soud, aby se věcně zabýval dovoláními, bez ohledu na jejich význam pro sjednocování judikatury, v jiných případech je přípustnost naopak vyloučena i v případech, kdy by věcné řešení konkrétní právní otázky v dovolacím řízení mohlo být přínosné. Za vhodné lze proto považovat zavedení kritéria právní významnosti napadeného rozhodnutí, což by mohlo být nově shledáno ústavně konformním, pokud by se na základě praxe dovolacího soudu dal spolehlivě jeho závěr o právní významnosti odhadnout a pokud by jeho rozhodnutí byla v tomto směru řádně odůvodňována. Další možností, jak omezit přípustnost dovolání na ta s větší nadějí na úspěch, by mohlo být navrácení kritéria

¹⁸³ FIALA, R.: Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let. *Právní rádce*. 2013, **2013**(6). s. 68 - 71

¹⁸⁴ PASEKOVÁ, E.: *Pelikán představil své úspěchy za první rok ve funkci: Justice je jednou z priorit hnutí ANO* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/03/pelikan-predstavil-sve-uspechy-za-prvni-rok-ve-funkci-justice-je-jednou-z-priorit-hnuti-ano/>

¹⁸⁵ Viz výše uvedené statistiky.

diformity rozhodnutí obou instancí, neboť v případě konformních rozhodnutí je pravděpodobnost nesprávného právního posouzení jistě podstatně nižší (smysluplnost tohoto kritéria také dokládá jeho dlouhá historie).

Současně s omezením přípustnosti v duchu výše uvedených návrhů by bylo správné umožnit přípustnost dovolání také v tzv. bagatelních věcech, neboť i v rámci jejich řešení dovolacím soudem by mohly být řešeny významné právní otázky. Vzhledem k mimořádné povaze dovolání by mohlo dojít také k omezení přípustnosti dovolání proti usnesením, jež je dnes založena v § 238a o.s.ř. Současná úprava dovolacího důvodu oproti tomu po mém soudu nevyžaduje větších změn, protože je vhodným způsobem zaměřena na dosahování obou základních účelů dovolání. Zbylým nedostatkům současné úpravy, na něž v práci poukazuji, by zákonodárce měl předejít větší komplexností a přesností nového předpisu.

Závěr

Ve své práci podávám vzhledem k jejímu omezenému rozsahu pouze základní přehled doktrinálních východisek, historie a platné úpravy institutu dovolání v českém civilním soudním řízení s přihlédnutím k nejvýznamnějším závěrům soudní praxe.

Po stručném teoretickém výkladu o opravných prostředcích, hodnotách, jichž se institut dovolání výrazněji dotýká, a po nastínění historického vývoje nejpodstatnějších prvků právní úpravy byl dán základ pro kritický náhled na současnou právní úpravu. V části práce, která se jí zabývá, jsem se tak pokusil nejen o co nejvýstižnější popis právního stavu, ale také o posouzení jeho vztahu k účelům, k nimž by daná část úpravy měla směřovat. Ke konci své práce se ze svých závěrů snažím zdůraznit ty, které bych doporučil ke zvážení při nadcházející rekonstrukci úpravy civilního procesního práva.

Na samotný závěr se sluší dodat, že dovolání v civilním řízení představuje nejen tradiční institut naší právní kultury, ale že je ve své podstatě nástrojem nezbytným a nezastupitelným. Přes oprávněnou kritiku řady dílčích (a někdy též relativně podstatných) nedostatků současné úpravy lze také tvrdit, že kdysi přervaný vývoj dovolání dnes relativně úspěšně pokračuje. Pokud se tedy zákonodárné moci podaří zhojit alespoň nejpalcivější nedostatky současné úpravy, zachová si civilní dovolání své místo mezi zdařilejšími instituty civilního procesního práva.

Seznam použitých zkratek

Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Listina základních práv a svobod	součást ústavního pořádku České republiky publikovaná pod č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
z.s.s.	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
o.z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
notářský řád	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
zákon o soudních poplatcích	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
zákon o registrovaném partnerství	zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o Ústavním soudu	zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky

Seznam použité literatury a jiných citovaných zdrojů

Právní předpisy

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

součást ústavního pořádku České republiky publikovaná pod č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

nález Ústavního soudu z 10. 9. 2009, sp. zn. Pl.ÚS 27/09

nález Ústavního soudu z 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

nález Ústavního soudu z 19. 2. 2013, sp. zn. III. ÚS 1526/12.

nález Ústavního soudu z 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05

nález Ústavního soudu z 15. 11. 2000, sp. zn. II. ÚS 305/99

nález Ústavního soudu z 26. 1. 2016, sp. zn. Pl.ÚS 15/14

nález Ústavního soudu z 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 2447/13.

usnesení Nejvyššího soudu z 25. 6. 1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96
rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 309/2000
usnesení Nejvyššího soudu z 25. 11. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001
rozsudek Nejvyššího soudu z 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 57/2011
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006
usnesení Nejvyššího soudu z 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006.
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000
usnesení Nejvyššího soudu z 12. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 696/2004
rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 11. 1998, sp. zn. 3 Cdon 385/96
rozsudek Nejvyššího soudu z 20. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002
rozsudek Nejvyššího soudu ze 17. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2520/2004
rozsudek Nejvyššího soudu z 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005
rozsudek Nejvyššího soudu z 30. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1373/2000
rozsudek Nejvyššího soudu z 8. 9. 1998, sp. zn. 2 cdon 386/97
rozsudek Nejvyššího soudu z 27. 10. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1343/96
usnesení Nejvyššího soudu z 2. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3159/2014
usnesení Nejvyššího soudu z 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1539/2004
usnesení Nejvyššího soudu 22. 2. 2012, sp. zn. 32 Cdo 25/2012
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97.
usnesení Nejvyššího soudu z 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013
usnesení Nejvyššího soudu z 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013
rozsudek Nejvyššího soudu z 18. 1. 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005
rozsudek Nejvyššího soudu z 3. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 408/2002
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 11. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3093/2011
usnesení Nejvyššího soudu z 31. 10. 2002, sp. zn. 20 Cdo 869/2002

usnesení Nejvyššího soudu z 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013
usnesení Nejvyššího soudu z 31. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1097/2004
usnesení Nejvyššího soudu z 15. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96
usnesení Nejvyššího soudu z 24. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2133/2008
usnesení Nejvyššího soudu z 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003
usnesení Nejvyššího soudu z 8. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 457/2003
usnesení Nejvyššího soudu z 23. 2. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2410/2004
usnesení Nejvyššího soudu z 27. 5. 2004, sp. zn. 20 Cdo 638/2003
usnesení Nejvyššího soudu z 9. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 402/2002
usnesení Nejvyššího soudu z 13. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2262/2004
usnesení Nejvyššího soudu z 21. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003
usnesení Nejvyššího soudu z 9. 6. 2009, sp. zn. 26 Cdo 1176/2009
usnesení Nejvyššího soudu z 16. 6. 2010, sp. zn. 26 Cdo 853/2010
usnesení Nejvyššího soudu z 30. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 873/2005
usnesení Nejvyššího soudu z 26. 6. 1996, sp. zn. 2 Cdon 336/96

usnesení Nejvyššího soudu ČSFR z 2. 11. 1992, sp. zn. Cdof 4/92

rozsudek Vrchního soudu v Praze z 28. 6. 1994, sp. zn. 6 Cdo 25/94
rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24. 2. 1995, sp. zn. 4 Cdo 42/94

Odborná literatura

Digesta neboli Pandekty. První vydání. Překlad Peter Blaho, Jarmila Bartošíková, Michal Skřejpek, Jakub Žytek. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Fontes iuris romani., s. 125.

SOMMER, O.: Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 154, 155

URFUS, V.: Historické základy novodobého práva soukromého. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1994, s. 23 - 26

OTT, E.: *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. III. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 1

SALTENREICH, R. a kol.: Dějiny evropského kontinentálního práva. 3. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 711

MALÝ, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945.* 4. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 121, 187

KADLECOVÁ, M.: *České a moravské zemské právo procesní v první polovině 17. století*, 1. vydání, Praha: EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2005, s. 140 - 146

SCHELLEOVÁ, I.: *Český civilní proces*, Praha: Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, a.s. ., Opletalova 35, 115 51 Praha 1, 1997, s. 443, 444, 473 - 475

FIALA, J.: *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*, Praha : Universita Karlova, 1975, s. 40 - 42

GEŠKOVÁ, K.: *Dovolanie v civilnom procese. I. vydanie.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 9 – 11, 17

HORA, V.: *Československé civilní právo procesní. I. – III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, díl II., s. 413

HORA, V.: *Československé civilní právo procesní. I. – III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, díl III., s. 30, 161 - 183

DVOŘÁK, B.: *Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. I. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 19, 34

RADBRUCH, G.: *O napětí mezi účely práva.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 31, 129, 140

ŠIMÍČEK, V.: *Ústavní stížnost, 3. aktualizované a přepracované vydání.* Praha: Linde Praha, a. s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2005, s. 76, 127 - 134

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv: *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, s. 74, 274, 290, 499 - 503, 521, 522, 532 – 536, 539, 545

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací. 7. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Linde, 2014. s. 133

WINTEROVÁ, A.: *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 6. aktualiz. vyd.* Praha: Linde, 2011. s. 70, 256, 283

ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilné právo procesné – Základné konanie a správne súdnictvo (3. nezmenené a doplnené vydanie)*. Žilina: EUROKODÉX s. r. o., 2014. s. 484

MOLEK, P.: *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 106 – 112

LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. s. 200, 205, 206, 217, 218, 223

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006, s.1237 - 1248

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 362, 363, 406

WINTR, J.: *Metody a zásady interpretace práva*. Praha : Auditorium, 2013, s. 141 – 143, 165, 166.

HAVLÍČEK, K. (ed.): *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.1.2015*. Vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. s. 174, 175, 177, 180, 187, 188, 190, 200

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R., a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 731, 734, 736, 737, 740, 741, 743, 746 - 751, 754, 755, 757, 758, 762 - 765, 767, 770, 775, 780,

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 69 - 71

Odborná periodika

IŠTVÁNEK, F., SPÁČIL, J.: *Quo vadis dvojinstanční zásado*. *Právní rozhledy*. 2006, č. 20, s. 727 – 730 na s. 727

FIALA, R.: *Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let*. *Právní rádce*. 2013, 2013(6). s. 68 - 71

PAVLIŠ, T., DEDUCH, J.: *Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání*. *Právní rozhledy*. 2014, 22(5), s. 156, 157, ISSN 1210-6410

Elektronické zdroje

statistika za rok 2015 Nejvyššího soudu ČR dostupná ke dni 19. 2. 2016 také na: [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f1dde8bb967be799ac1257edc00243954/\\$FILE/rok%202015.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f1dde8bb967be799ac1257edc00243954/$FILE/rok%202015.pdf)

statistiky Nejvyššího soudu dostupné ke dni 31. 3. 2016 také na: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new%5Cns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Statistiky?Open&area=Rozhodovac%20C3%AD%20C4%8Dinnost&grp=Statistiky&lng=

Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupná ke dni 31. 3. 2016 také na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=686&ct1=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, dostupná ke dni 31. 3. 2016 také na <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mjzheyv6njrhfpwi6q>

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupná ke dni 31. 3. 2016 také na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=257&ct1=0>

PASEKOVÁ, E.: *Pelikán představil své úspěchy za první rok ve funkci: Justice je jednou z priorit hnutí ANO* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/03/pelikan-predstavil-sve-uspechy-za-prvni-rok-ve-funkci-justice-je-jednou-z-priorit-hnuti-ano/>

Ostatní

MEJSTRÍK, V. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost : s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*, Praha : Academia, nakladatelství AV ČR, vydání 3., opravené, 2003, s. 68

Resumé

Tato práce se zaměřuje na účinnou úpravu institutu dovolání, kterou nahlíží především prizmatem jejího hodnotového pozadí, historického vývoje a relevantní judikatury. S cílem předejít nezbytné podklady pro kritické posouzení jednotlivých prvků i celku současné podoby dovolání v civilním procesu se práce v nezbytném rozsahu zabývá také teoretickými východisky civilněprocesních opravných prostředků a postavením dovolání v jejich platné úpravě.

Zvláštní pozornost je v práci věnována účelům dovolání, tj. sjednocování judikatury a ochraně práv jednotlivce v konkrétním případě, jakož i jejich vztahu k hodnotě právní jistoty plynoucí z pravomocných rozhodnutí, která je institutem dovolání narušována. Práce obsahuje obecné závěry o vztahu těchto hodnot a závěry o vhodnosti úpravy těchto dílčích prvků dovolání, jichž se tyto hodnoty dotýkají.

Samostatná kapitola této práce se zabývá historií opravných prostředků, v jejímž rámci se soustřeďuje pouze na ty skutečnosti a instituty, které jsou významné vzhledem k institutu dovolání. Zvýšená pozornost je zde věnována vlastnímu vývoji dovolání a jeho nejpodstatnějších prvků na našem území.

Nejrozsáhlejší část práce se zabývá zákonnou úpravou dovolání, kterou doplňuje o závěry soudní praxe. Zvýšená pozornost je i v této části věnována přípustnosti dovolání, jakožto zásadní a patrně nejproblematictější součástí jeho úpravy s úzkým vztahem k dovoláním řešenému zásadnímu hodnotovému konfliktu. Vycházející z předcházejících obecných kapitol práce tato část obsahuje také vlastní stanoviska a hodnocení současné účinné úpravy.

Dílčí hodnocení obsažená ve třetí kapitole zabývající se platnou úpravou jsou doplněna v kapitole čtvrté o několik doporučení *de lege ferenda* týkajících se přípustnosti dovolání. Závěr práce se tak pokouší přispět k debatě, která doprovází současné snahy o rekonstrukci občanského práva procesního.

Abstract

This thesis focuses on the effective regulation of the application for an appeal review reflecting it from the point of its value background, historical development and the relevant case-law. With an intention to point out the necessary backing for the critical assessment of specific elements and the present form of the application for an appeal review in a civil procedure as a whole, the thesis deals with the theoretical basis of the legal remedies in the civil procedure and with the role of the application for an appeal review in their effective regulation.

In the thesis, particular attention is paid to the purposes of the application for an appeal review, i.e. to the unification of the case-law and the protection of the rights of an individual in a particular case, as far as to their relation to the legal certainty resulting from the final decisions, which the use of the application for an appeal review undermines. The thesis contains the general conclusions on the relationship between these values and the conclusions on the appropriateness of the regulation of the particular elements of the application for an appeal review, which are connected with these values.

A special chapter of this thesis deals with the history of the appeals focusing only on that facts and legal constructs, which are important regarding the application for an appeal review. An increased attention is paid to the development of the application for an appeal review and to the development of its most important elements.

Major part of the thesis deals with the legal regulation of the application for an appeal review accompanied by the conclusions of the case-law. An increased attention is even in this part paid to the admissibility of the application for an appeal review as the essential and likely the most problematic part of its regulation with a close connection to the fundamental conflict of the values covered by the application for an appeal review. With regard to the previous general chapters of the thesis, this part contains even the original opinions and assessment of the present effective regulation.

The particular assessments included in the third chapter, which deals with the present regulation, are accompanied by several recommendations *de lege ferenda* relating to the admissibility of the application for an appeal review in the fourth chapter. The end of

the thesis, it tries to promote debate, which accompanies the present efforts to recodify the civil procedural law.

Klíčová slova

Dovolání, Opravné prostředky v civilním řízení, Přípustnost dovolání

Application for an appeal review, Legal remedies in the civil procedure, Admissibility of the Application for an appeal review

Název práce v anglickém jazyce

Application for an appeal review on the points of law in civil procedure